

NOVÝ ORIENT

ODBORNÝ
ČASOPIS
ORIENTÁLNÍHO
ÚSTAVU AV ČR
ROČNÍK 74/2019

1

CENA 110 Kč

Šéfredaktor: Jakub Hrubý

Výkonní redaktori:

Jan Luffer, Anna Křivánková

Grafické zpracování:

Eva Lufferová

Redakční rada:

doc. PhDr. Luboš Bělka, CSc.

doc. Mgr. Daniel Berounský, Ph.D.

prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.

doc. PhDr. Attila Kovács, Ph.D.

doc. PhDr. Jitka Malečková, CSc.

doc. PhDr. Jan Marek, CSc.

PhDr. Tomáš Petrů, Ph.D.

PhDr. Gabriel Pirický, M. A., Ph.D.

PhDr. Jiří Prosecký, CSc.

doc. PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

prof. Zdenka Švarcová, Dr.

prof. PhDr. Břetislav Vachala, CSc.

doc. Mgr. Lukáš Zádřapa, Ph.D.

Redakce:

Nový Orient, Pod Vodárenskou věží 4,

182 08 Praha 8, tel.: 266 052 372

e-mail: novor@orient.cas.cz

Rukopisy se přijímají výhradně v elektronické podobě ve formátu Microsoft Word. Texty musí být psané jednotným fontem a jejich formální stránka se musí řídit propozicemi pro autory uveřejněnými na webové stránce Nového Orientu. Publikované materiály nemusí vyjadřovat postoje vydavatele. Za věcnou správnost příspěvků ručí jejich autoři a recenzenti článků.

Vydává: Orientální ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., Pod Vodárenskou věží 4, 182 08 Praha 8

Tisk: Ofsetový tisk Kučera

Plzeňská 282/62, 150 00 Praha 5

Toto číslo dáno do tisku 13. 3. 2020

Distribuce: KOSMAS, www.kosmas.cz

Cena 110 Kč, pro předplatitele 100 Kč

(předplatné 300 Kč)

Starší čísla Nového Orientu si mohou

zájemci objednat na

e-shopu Orientálního ústavu.

ISSN 0029-5302

Fotografie na přední straně obálky:

Sošky Džizóů v klášteře Hasedera 長谷寺, prefektura Nara. (Foto Jakub Hrubý)

Fotografie na druhé a zadní straně obálky:

Kjóto, podzim 2014.

(Foto Radek Sosna)

Fotografie na třetí straně obálky:

Pohled na večerní Ósaku. (Foto Jakub Hrubý)

Vesnice Óhara u Kjóta. (Foto Jakub Hrubý)

NOVÝ ORIENT

ODBORNÝ ČASOPIS ORIENTÁLNÍHO ÚSTAVU AV ČR/ROČNÍK 74/2019

OBSAH

TÉMA: JAPONSKO

Ohlédnutí za mezinárodní konferencí japonských studií

Praha, Orientální ústav AV ČR, 11.–12. října 2019

– Toyosawa Nobuko

2

Lidská práva, biologické občanství a reprodukční politika v japonských sanatoriích pro malomocné

– Susan L. Burns

5

Změna vnímání lidského plodu v Japonsku

Úvaha o péči poskytované truchlícím v případě perinatální ztráty

– Jasui Manami

16

Internace japonských válečných zajatců v SSSR (1945–1956) jako výzkumný problém

– Sergej Il'jič Kuznecov

24

Mrtví nás pozorně sledují – katastrofa a spása v Japonsku

– Sató Hiroo

32

Tradiční zemědělství a časové plánování po zásahu cunami

Pěstování rýže a japonské cunami z roku 2011

– Takakura Hiroki

39

Jaderné dějiny Japonska

Od Hirošimy k Fukušimě

– Yoh Kawano

46

PŘEKLADY

Rozprávání o Zberačovi bambusu

Z klasické japonštiny přeložil Ivan R. V. Rumánek

65

© Orientální ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.

Rozprávání o Zberačovi bambusu

IVAN R. V. RUMÁNEK

Mezi nejstarší dochované památky japonské klasické literatury patří i tzv. *monogatari* 物語. Význam tohoto termínu není zcela jasný, ale nejčastěji se vnímá jako „vyprávění příběhů o lidech a věcech“. Tato vyprávění se opírala o původní ústní podání a obsahovala děj i zápletku, a právě díky těmto prvkům nepředstavovala pouhé záznamy událostí, nýbrž i svébytná a sofistikovaná literární díla.

*Vyprávění o Sběrači bambusu*¹ (*Taketori monogatari* 竹取物語) je nejstarší dochovanou japonsky psanou prózou. Starší díla klasické japonské literatury jako kroniky *Kodžiki* 古事記 (*Zápisky o starých věcech*, 712) a *Nihongi* 日本紀 (*Japonská kronika*, 720) či sbírka *Nihon rjóiki* 日本靈異記 (*Podivuhodné zápisky o odplatě za dobro a zlo v Japonsku*, 823) jsou totiž psány čínsky. *Vyprávění o Sběrači bambusu* je tedy dokladem emancipace domácí prózy kolem roku 900. Snoubí v sobě prvky vypravěčského (proto „vyprávění“) i psaného stylu.

Je také pozoruhodným svědkem nového proudu v japonské kultuře – velebení Měsíce, které bylo v Japonsku inspirováno kulturou čínskou. Přímou v díle je zachyceno, jak se pohlížení na Měsíc původně považovalo za zlověstné tabu (*imi* 忌), avšak postupně si díky čínskému vlivu získalo oblibu i v Japonsku: vidíme to jak v klasické poezii, tak i v dodnes oblíbeném svátku čínského původu *ocukimi* お月見 („Dívání se na Měsíc“, čínsky *Zhongqiujie* 中秋節 – „Svátek středu podzimu“), při němž se pořádají romantické noční večírky, jejichž účastníci se kochají

pohledem na úplněk osmého lunárního měsíce kolem doby podzimní rovnodennosti.

Původ příběhu, žánrově připomínajícího naši pohádku, je nejasný. V japonské slovesnosti a literatuře se téma bytosti nepocházející ze světa lidí – či vůbec ze Země – a chtějící potěšit člověka nebo ho odměnit za dobrý skutek nevyskytuje ojediněle. O existenci živých bytostí na Měsíci mluví i čínská mytologie, která tam umístila bohyni Chang E 嫦娥 s jejím lékem nesmrtelnosti. *Vyprávění o Sběrači bambusu* je tudíž možné nahlížet jako japonský pendant tohoto mytologického topu, jenž svým původem sahá údajně až do Tibetu.² Od pohádky či mýtu se však Sběrač bambusu liší hloubkou psychologického líčení, historickou konkrétností, spojující jej s dobovým japonským kontextem 8–9. století, a realistickou ironií a skepsí. Jeho hlavní postavou je nadzemsky inteligentní, ale i vrcholně pozemsky citlivá Kaguja-hime, podle které se příběhu říkalo i *Kaguja-hime-no monogatari* かぐや姫の物語 (*Vyprávění o panně Kaguji*).³ A i když topos Měsíce může být čínského původu, panna Kaguja prožívá čistě japonskou dobovou realitu včetně iniciačního rituálu, který je v díle přesně popsán a který existoval v Japonsku ještě v nedávné době.⁴

Autor díla není znám. Tradičně je za něj považován Ki-no Curajuki 紀貫之 (872?–945), literát a císařský archivář, který je kromě této prózy otcem i dalších japonsky psaných žánrů – učené prózy a deníku –, a také byl hlavním kompilátorem první císařské antologie poezie *Kokinšū* 古今集 (*Sbírka starých i nových básní*, 905). Je však pravděpodobné, že zde předkládaný text je výsledkem složitých literárních procesů a dlouhé řady přepracování, tematických

¹ Někdy též „Příběh o sběrači bambusu“.

² Švarcová 2005, s. 33.

³ Sakakura 1993, s. 76.

⁴ Papp 2016, s. 88.

⁵ U starojaponských jmen je někdy obtížné rozlišit, kam až sahá vlastní jméno a pokud se už jedná o titul či služební zařazení. Tato dvě hlediska označení osoby často splývají, a proto je někdy řeším překladem jména.

⁶ Založeno na homonymii starojaponských výrazů ko = 1. dítě 子, 2. košík 籠.

přídavků a textových stylizací před i po Ki-no Curajukim.

Ve svém překladu jsem se pokusil využít omezené možnosti moderní slovenštiny k vyjádření chronologické hloubky a k maximálnímu vystižení obsahově-formálních specifik starobylého originálu, jak byl redakčně zpracován Sakakurou Acujošim 阪倉篤義 (první vydání 1970). Dílo se do dnešních dnů dochovalo ve stovce rukopisů a základním rukopisem Sakakurovy redakce je spis zvaný *Mutó-hon* 武藤本 („Mutóův rukopis“) z let 1592–1596. Sám *Mutó-hon* je výsledkem kolace několika verzí, k čemuž Sakakura vyčerpávajícím způsobem zohlednil i další rukopisné linie, takže můžeme jeho redakci považovat za dostatečně reprezentativní verzi *Výprávění o Sběrači bambusu*.

Dopsáno v den intronizace císaře Reiwa, 22. října 2019.

Použitá literatura

Papp, Melinda: *Shichigosan. Change and Continuity of a Family Ritual in Contemporary Japan*. New York, Palgrave, 2016.

Sakakura, Acujoši 阪倉篤義 (ed.): *Taketori monogatari* 竹取物語 [Příběh sběrače bambusu]. Tokio, Iwanami Bunko, 1993.

Švarcová, Zdenka: *Japonská literatura 712–1969*. Praha, Karolinum, 2005.

Sběrač bambusu přinesl nalezené děťátko domů. (Tato a následující ilustrace pocházejí z rukopisu *Taketori monogatari* ze sbírek Metropolitaného muzea v New Yorku. Jsou dílem neznámého autora z konce 17. století. (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/60013157?rpp=60&pg=1&galleryview=os=228&ft=*&pos=1)

ROZPRÁVANIE O ZBERAČOVI BAMBUSU
Kedysi dávno žil starý muž prezývaný Zberač bambusu. V húštinách hôr zbieral bambus a všeličo z neho vyrábal. Volali ho Sakaki-no Mijacuko, čiže Služobník zo Sakaki.⁵

Jedného dňa sa stalo, že medzi bambusmi bol jeden, ktorý prisopdu svietil. Bolo to čudesné, a keď podišiel bližšie, zistil, že to svieti zvnútra - z dutiny bambusového kmeňa. Tak sa pozrel lepšie, a uvidel dnu sedieť rozkošného človečika, veľkosťou tak na tri palce.

Starček riekol: „Ráno čo ráno, večer čo večer, si prezerám bambus, a práve v ňom som ťa našiel. Zdá sa, že namiesto košíkov dnes mám z neho dieťaťko.“⁶ Vzal ho do rúk a priniesol domov. Dal ho žene do opatery.

Niet nič milšieho než ono. A pretože je ešte malé, opatrujú ho v košíku.

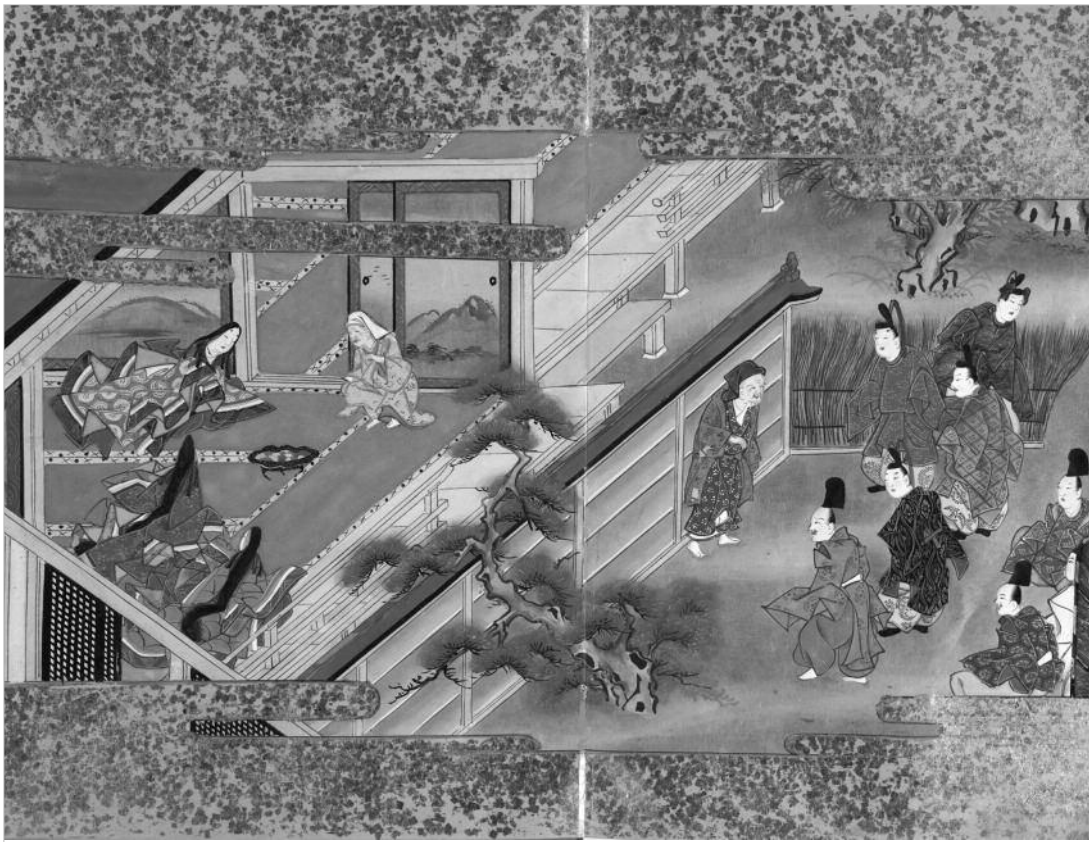
Starý Zberač bambusu pri zberaní bambusu našiel dieťaťko, a potom pri ďalšom zberaní bambusu nachádzal veľmi často bambus, kde v každom jeho článku predelenom priečkou bolo zlato. Takto starček pomaly zbohatol.

O dieťaťko sa starali a ono nevídane rýchlo vyrástlo. Uplynuli len zo tri mesaice a už z neho bolo veľké dievča, takže mu slávnostne vyčesali vlasy a obliekli rúcho dospelých diev. Chránili ju ako oko v hlave a nedali jej vyjsť ani spoza závesov. Takej krásy ako ona nebolo na svete vídať a žiaril ňou celý dom, že v ňom ani tmavého miestočka nebolo. Keď mal starček zlú náladu alebo ho niečo trápiť, stačilo sa mu pozrieť na dievčatko a trápenia boli preč. Aj každý hnev ho prešiel.

Starček ešte dlho zbieral bambus, stal sa teda z neho boháč. Keď bolo dievčatko veľké, zavolali Imbe-no Akitu z Mimurodo, aby jej udelil meno. Akita jej dal meno *Najotake-no Kagujahime* – panna Kaguja Pôvab bambusu. Tri dni sa veselili. Jedli, pili, tancovali. Mužov pozvali bez rozdielu a zábava to bola skvelá.

Muži tohto sveta, vznešení či obyčajní, chceli za každú cenu získať, poznať túto pannu Kaguju a nemali pokoja, keď sa o nej dozvedeli. V noci nemohli pokojne spať, a tak za tmavých nocí sa prikrádali k domu, k plotu i k bráne, a v nádeji, že sa im podarí uzrieť to, čo ani domáce služobníctvo nemohlo len tak ľahko vidieť, škárkami „vhládievali“ dnu: to preto sa odvtedy vraví *chodiť na vohľady*.

Pričupili sa tak, že ani šumu nebolo počuť a ani nebolo vidno, že by tam niekto bol. Hovorili domácim, aby im dovolili aspoň na slovíčko, ale tí si to nevšímali. Bolo veľa pánov, čo sa

odtiaľ ani nepohli, prebdeli tam celé noci a prečkali celé dni. Čo menej vytrvalí, si riekli „nemá to význam, je to na nič“ a prestali chodiť.

Boli piati, vraj veľkí milovníci a záletníci, čo na ňu neprestávali myslieť a prichádzali dňom i nocou, a to princ Išicukuri, princ Kuramoči, minister sprava Abe-no Mimuradži, veľký radca Ótomo-no Mijuki a prostredný radca Isonokami-no Marotari. Naháňali sa za mnohou, o ktorej boli počuli, že má čo i len trochu peknú tvár, a tak túžili aj po panne Kaguji. Nejedli, len na ňu mysleli, ponevierali sa okolo jej domu, ale nebolo im to nič platné. Písali listy – nijaká odpoveď. Písali srdcervúce básne – nič z toho. Ale ani to ich neodradilo, a či v zime snežilo a mrzlo, či v lete bili blesky, neohrozene prichádzali. Niekedy si zavolali Zberača bambusu, klaňali sa, modlíkali: „Daj mi svoju dcéru!“ ale on im hovoril: „Nie je to moje vlastné dieťa, mojej vôli sa nepodvolí.“ A tak plynuli dni, mesiace.

Keď to trvalo dlho, vrátili sa domov, dumali, modlili sa, vyslovovali túžby. Nemohli prestať smútiť. Hovorili si: „Žeby ju nakoniec predsa len niekto nedostal?!“ a nestrácali nádej. So svojimi túžbami sa vôbec netajili - naschvál chodili a dávali ich na oddiv.

Keď to deduško zistil, riekol panne Kaguji:

„Dieťa moje, vraví sa, že si buddhovským prevtelením, veď je to neobvyklá vec, že si nám

takto vyrástla. Tvoj deduško ti chce niečo povedať, budeš ma počúvať?“

„Akože by som nepočúvala všetko, čo mi poviete?“ vetí mu panna Kaguja. „Nie je mi nič známe, že by som bola prevtelenou bytostou. A mojimi rodičmi ste predsa vy!“

„Mám radosť, že tak hovoríš,“ deduško jej na to, „ale pozri sa: deduško už prekročil sedemdesiat rokov. Nevieš či-dnes-či-zajtra... Ľudia tohto sveta sa spájajú, muž so ženou, žena s mužom. Dvere domu sú potom širšie aj pre ľudí, aj pre šťastie. Prečo na také niečo nepomýšľaš?“

Panna Kaguja povedala: „Prečo by som to mala robiť?“

„Aj ak by si bola prevtelením, máš telo ženy. Kým deduško žije, môžeme ostať aj takto. Ale títo páni už mesiace a roky chodia a hovoria o tom istom. Rozmysli si, rozhodni sa a jedného z nich si vezmi,“ riekol, a panna Kaguja na to:

„Aj keby nešlo o peknú tvár, lenže ja nepoznám ani ich úmysly. A keby som urobila niečo ľahkovážne, neskôr to môžem horko oľutovať, len to sa bojím. Aj keď sú to urodzení páni, ťažko mi je jedného z nich si vybrať, keď nevidím do ich srdca,“ riekla.

Starec jej na to: „Hovoríš mi z duše, veru tak. A čo myslíš, aké by vlastne mal mať srdce človek, ktorého si vezmeš? Veď sú to takí skvelí ľudia!“

Vyšší rádca Ótomo-no Mijuki se při hledání dračího klenotu dostal do zuřivé bouře (s. 75).

Panna Kaguja riekla: „Čo hovorím, že chcem bohvieaký cit? Aspoň máličko ho chcem. Ich city sú rovnaké. Ako mám vedieť, u ktorého je menší či väčší? Kto z tých piatich mi prinesie to, čo si zaželám, to bude znamenať, že jeho city prevyšujú, a tomu budem ženou. Tak odkáž tým ľuďom, čo sem chodia,“ riekla.

„Dobre,“ súhlasil.

Deň plynul za dňom v dlhom rade. Hrali na flaute či spievali pieseň, preberali na strunách alebo trepotali vejárom. Vtedy deduško vyšiel a povedal:

„Nedá sa ani vypovedať, aká je to česť, že ste na tomto nepeknom mieste vytrvali za toľké mesiace, roky. A preto som jej aj povedal: ‚Na deduškov život sa nespoliehaj, nevieš či-dnes-či-zajtra, a rozhodni sa pre jedného spomedzi týchto pánov.‘ A ona mi na to: ‚Nikto u mňa nie je vyššie ani nižšie, a ja chcem vedieť, aké sú ich city, a to rozhodne o tom, koho si vezmem.‘ A dobre je tak. Nikto sa nebude môcť pono-sovať.“

Aj všetci piati povedali: „Dobre je tak,“ a tak deduško vošiel dnu a povedal jej o tom.

Panna Kaguja riekla: „Pre cisárskeho syna Išicukuriho – „Kamenára“ bude svätá žiariaca Buddhova Kamenná miska. Tú nech mi prinesie.“

A ďalej riekla: „Pre cisárskeho syna Kuramočiho zasa vrch Pchenglaj vo východných diaľvách.⁷ Tam rastie strom, čo má korene zo striebra, výhonky zo zlata a ovocie z bielych klenotov. Mohol by mi z neho odtrhnúť jednu halúzku.“

A tiež riekla: „A ďalší nech mi z ďalekej Číny prinesie plášť z ohnivej myši.“

Pre vyššieho radcu Ótoma bude klenot z dračieho hrdla, ktorý žiari päťoma farbami. Ten nech mi prinesie.

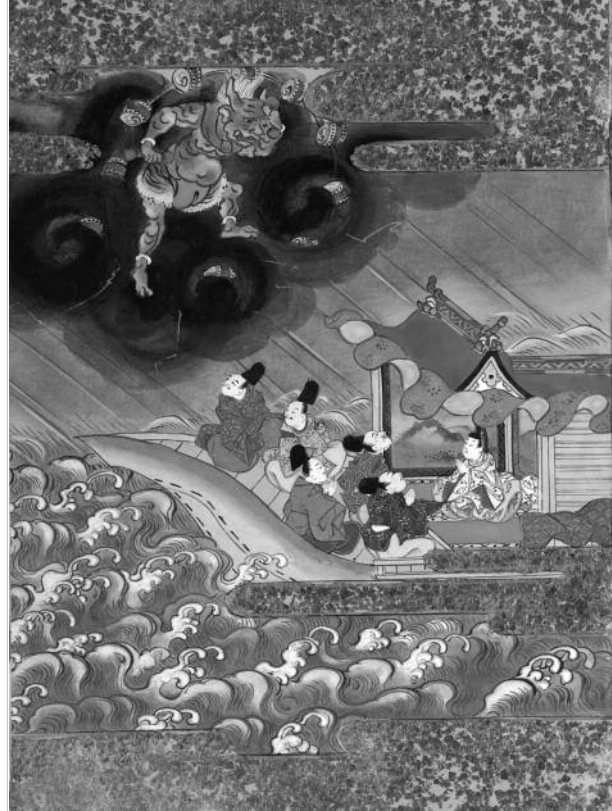
A stredný radca Isonokami nech mi prinesie jednu *kojasu-no kai* - „lahkodetnú mušľu“, ktorá sa vyskytuje u lastovičiek a vraj uľahčuje narodenie dieťaťa.“

Starec rečie: „To sú ale ťažké úlohy! Ved' sú to veci, akých ani u nás niet! Akože im mám povedať také ťažké úlohy?“

Panna Kaguja hovorí: „Čože by bolo ťažké?“ a starec na to: „Nuž čo, odkážem im to teda,“ a vyšiel pred dom.

„Tak veru. Prineste tie veci, o akých ste práve počuli,“ riekol, a keď to tí cisárski synovia a vysokí šľachtici počuli, riekli:

„To mohla rovno povedať ‚Už sem nechodievajte‘...“ a všetci namrzene odišli.

Buddhova svätá Kamenná miska a vznešený cisársky syn Išicukuri „Kamenár“

Vznešený cisársky princ predsa len cítil, že nemôže bez nej žiť, a povedal si: „Vari by som to nepriniesol, aj keď je to až z Indie?“

Ale bol to predvídavý človek a rozmýšľal: „Lenže aj keď prejdem stotisíc myriád míľ, čo ak nebudem môcť získať misku, ktorá v Indii nemá páru?“ Oznamil teda do domu panny Kaguje, že sa vydáva hľadať indickú kamennú misku.

No a o tri roky nato vzal v horskom kláštore v okrese Tóči v krajine Jamato⁸ čiernym tušom zafarbenú misku spred sochy ctihodného Buddhu. Vložil ju do brokátového vrecúška, ozdobil umelou kvitnúcou halúzkou, ako sa patrí na vzácne dary, a pobral sa do domu panny Kaguje. Tam jej ju ukázal.

Panna Kaguja si dar neveriacky prekvapene prezerala. V miske našla list. Otvorila ho a čítala:

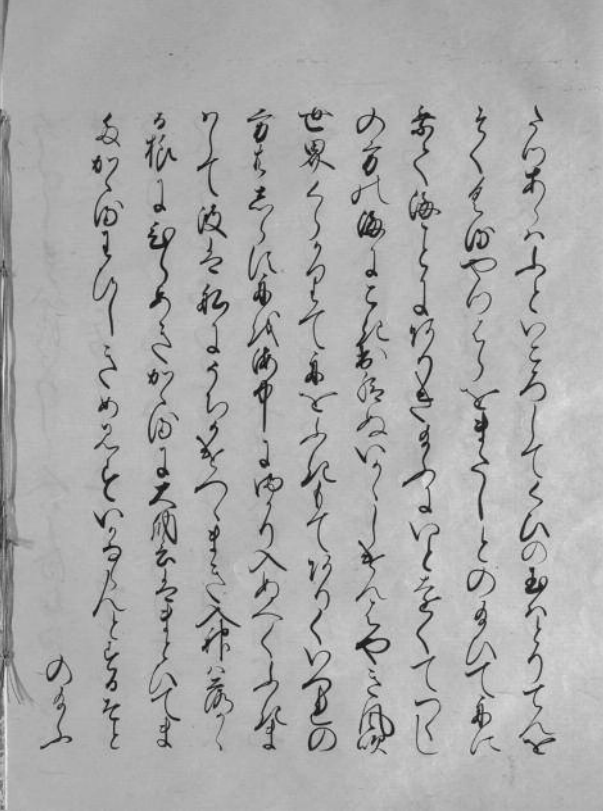
*vrchmi, morami
morila pút mi srdce
nekonečnými
slzam i s k a preteká
naskutku krvavými*

Panna Kaguja sa prizerala, či miska naozaj svieti. Nevidela však svetielka ani čo svätóajnska muška vydá. Odpovedala mu teda veršami:

*ved' aspoň ligot
tej spadnutej rosy by*

⁷ Penglai (jap. *Hórai* 蓬萊) byly v čínskej mytológii bájně ostrovy nesmrteľných v morích východně od Číny, někdy ztotožňované s Rjúkjú nebo Japonskem. Přepis *Pchenglaj* odpovídá slovenskému orientalistickému úzu.

⁸ Dnešní prefektura Nara.

*mala zachovať!
načože si ju hľadal
kdesi na Tmavom vršku?*

Zahodiac misku pri bráne, zložil na tú pieseň
odpoveď:

*hádam sa s Bielym
vrchom stretla, a preto
svetlo stratila
aj keď misku zahodiš
ešte žiadúcejšia je!*

a poslal jej ju.

Panna Kaguja mu na to neodpovedala. Keďže už nedostal nijakú správu, nevediac, čo viac povedať, odišiel domov.

To podľa toho, čo povedal, keď zahodil misku, sa na drzé veci hovorilo „Zahodí misku – čiže hanbu“.⁹

Drahokamový konár z Pchenglaj a vznešený cisársky syn Kuramoči

Vznešený cisársky syn Kuramoči mal veru dobrý rozum: na Dvore ponížene požiadal o dovoľenie odísť sa zotaviť do kúpeľov v krajine Cukuši¹⁰ a do domu panny Kaguje poslal správu, že ide po perlový konár. Potom ráčil odísť z Cisárskeho mesta, vyprevádzaný všetkým služobníctvom až do prístavu Naniwa.¹¹ Chcel všetko vo veľkej tajnosti a nebolo tam veľa ľudí. Vybraní boli len najbližší sluhovia. Ľudia, čo ich vyprevádzali, sa

po ich odchode vrátili domov. Takto pred ľuďmi nafarioval odchod, ale po asi troch dňoch sa na čloch vrátili naspäť.

Zavolať si vtedajších najchýrnejších šesť kováčov – zlatotepcov, s ktorými bol už popredu dohodnutý. Postavil dom, kam sa cudzí človek len ťažko dostal, vyhňu obohnal tromi múrmi a tam zaviedol kováčov. On sám sa tam tiež ukrýval. Až zo šestnástich strán vystavil hore otvory¹² a tam zhotovovali perlový konár. Urobili presne taký, ako hovorila panna Kaguja. Opäť vymysleli prefíkanú fintu, ktorou s ním tajne prišli do Naniwy.

„Už som priplával naspäť,“ oznámil na Dvor a predstieral, že je vyčerpaný po veľkých útrapách. Naproti mu prišlo veľa ľudí. Perlový konár vložili do truhlice, ktorú niesli prikrytú vzácnou tkaninou. Keď sa to ľudia dopočuli, začalo sa klebetiť, že „vznešený cisársky syn Kuramoči prišiel do Cisárskeho mesta s čímsi vzácnym ako *udumbarový*¹³ kvet“. Keď to počula panna Kaguja, s nevôľou si pomyslela, že sa asi bude musieť cisárskemu synovi podvoliť.

Vtom ktosi zabúchal na bránu a oznámili, že je tu vznešený cisársky syn Kuramoči.

„Ráčili ste k nám prísť rovno z cesty!“ hovorí starec a ponížene ho víta. Cisársky princ reče:

„S nasadením života som priniesol onen perlový konár. Ráč to povedať panne Kaguji a zanes jej ho, prosím,“ povedal, a starec ho odniesol dnu.

Na perlovom konári bol pripevnený list:

*čo som bezmála
aj dušu tam priam vyplúľ,
s prázdnu rukou,
neodtrhnuvšou perlový konár,
by som sa ver' nevrátil!*

Keď ju to nedojalo, starý Zberač bambusu vbehol k nej, hovoriac:

„Tento vznešený cisársky syn priniesol perlový konár z Pchenglaj, presne taký, ako si mu povedala. Veď načo si im dávala tie úlohy? Hľa – prišiel z cesty rovno sem, ani sa nezastavil vo svojom vznešenom dome. Tak čo, pôjdeš zaňho? Prosím ťa.“

Ona nevetila mu nič, len presmutne hľadela, s tvárou opretou o dľaň.

Vznešený cisársky syn povedal: „Teraz sa už nemôže vyhovárať!“ a už vystupoval na odchodu domu. Starec to považoval za samozrejmé. „Je to perlový konár, aký v celej našej krajine nevídať. Prečo by som mal byť teraz proti! Ako by

⁹ Založeno na podobnosti (částečné homonymii) starojaponských slov *pati* 鉢 = miska, *padí* 耳 = hanba.

¹⁰ Dnešní ostrov Kjúšú.

¹¹ V rámci dnešnej Ósaky. Naniwa byl hlavní japonský přístav, kterým se z politického centra země vyplouvalo přes Vnitřní moře Seto směrem na kontinent.

¹² Nejasné místo v rukopisech.

¹³ Indický druh fíkovníku *Ficus glomerata* (sanskrtsky *udumbara*, jap. *udonge* 優曇華), jenž podle buddhistické mytologie kvete jednou za tři tisíce let jako signál příchodu nové probuzené bytosti. Přeneseně něco velmi vzácné a zřídka.

Panna Kaguja dáva spálit
vzácný kožík (s. 74).

sme mu mohli brániť? A je to vznešený človek,“
hovoril.

A panna Kaguja mu na to: „Je mi veľmi ľúto,
že sa tak urputne bránim tomu, čo mi rodič
hovorí.“ Bola zaskočená, že tak prekvapivo pri-
niesol takú ťažko získateľnú vec. Starec zatiaľ
roobil rozličné prípravy v spálni.

Starec vraví cisárskemu synovi: „A na akomže
mieste len rástol tento strom? – také niečo
čarovné, krásne a prelestné!“

Cisársky syn mu vetí: „Pred-predminulý rok,
v druhom mesiaci, desiateho dňa, sme vyplávali
loďou z Naniwy na šíre more. Ani som nevedel,
ktorým smerom ísť. Ale hovoril som si - ‚Ak prí-
dem o život, bude rozhodnuté, ale kým žijem,
ktovie, či sa mi nepodarí takto naraziť na ten
vrch, čo sa vraj volá Pchenglaj...‘ Blúdili sme,
unášaní vlnami, ďaleko od brehov vlasti, raz
zmietaní vlnami víchrice tak, že sme len-len ne-
skončili na dne mora, raz nás vietor zafúkal
k neznámej krajine, kde sa na nás vyrútili akési
obludy a chceli nás zabiť. Boli chvíle, keď sme
nevedeli, odkiaľ sme prišli ani kam smerujeme,
a zdalo sa, že sme úplne zablúdili. Raz, nemajúc
čo jesť, sme za potravu vyhrabávali korenky
bylín, a raz nás chceli kdesi požrať nejaké
príšery. A niekedy sme si život zachránili len
morskými mušľami. Tam, kde v útrapách cesty
nemal kto pomôcť, na nás prišli choroby, a za-
budli sme aj na cieľ nášho putovania. Nechali
sme, nech loď blúdi napospas moru. Bolo to
v päťsty deň, v hodine draka, keď sme uprostred
šíreho mora zazreli vrch. Všetci sme z lode
úporne hľadeli v tie smery. Vrch, vypínajúci sa
nad morskú hladinu, bol veľmi veľký. Týčil sa
majestátne do výšav. ‚Žeby toto bol ten vrch,
ktorý hľadáme?‘ napadlo nám, ale predsa len
sme sa báli a len sme plávali okolo neho. Po ta-
kých dvoch-troch dňoch prieskumu sme videli
zvnútra vrchu vyjsť ženu v odeve nebešťanov
a nabrať kovovou miskou vodu. Vyšli sme
z lode a spýtali sa, ako sa ten vrch volá. A žena
odvetila: ‚Toto je vrch Pchenglaj.‘ Ako sme to
počuli, našej radosti nebolo konca-kraja. Spýtali
sme sa tejto ženy: ‚A ktože ráči byť tá, čo nám
dáva takú dobrú správu?‘

„Meno mi Ukanruri,“ rieknuvši, rýchlo zasa
zmizla vo vnútri vrchu.

Obzerali sme si ten vrch, no nijako sa naň
nedalo vyjsť. Išli sme teda okolo jeho úpätia a rástli
tam stromy s kvetmi, akých v celom svete niet.
Z vrchu vytekala voda farby zlata, striebra a la-
zuritu. Klenuli sa nad ňou mosty zo všelijakých
drahokamov. A vedľa rástli žiarivé stromy. Medzi

Stařeček s jedním
z nápadníků.

nimi bol ten, ktorý som priniesol, len veľmi podradný, ale hovoril som si „Musím priniesť ten, ktorý panna rozkázala,“ a tak som ten kvet odlomil a som tu s ním. Vrch bol nesmierne krásny. Nič na svete sa s ním nedalo porovnávať, ale keď som odtrhol tento konár, nemohol som sa dočkať, hneď sme vyplávali, poháňal nás vietor a o vyše štyristo dní sme boli tu. Musí to byť vďaka veľkému Buddhovmu prísľubu, že sme včera dorazili z Naniwy do Cisárskeho mesta. Ani som si neprezliekol odev mokrý od morskej vody a prišiel som sem,“ dopovedal vznešený cisársky syn, a stavec, ako to počul, dojatím zapel v básni:

*ja, čo rok čo rok
stvol za stvolom zbieral som
bambus v húšti hôr,
či som len kedy zažil
tolko priečných prepážok?*

Keď toto počul vznešený cisársky syn, riekol: „Srdce, čo prešlo útrapami za toľko dní, sa mi až dnes upokojilo,“ a odpovedal básňou:

*rukáv mi až dnes
od slanej slzy vyschol
a tých biednych bied
počet stá tisíce tráv
v zabudnutie zapadne*

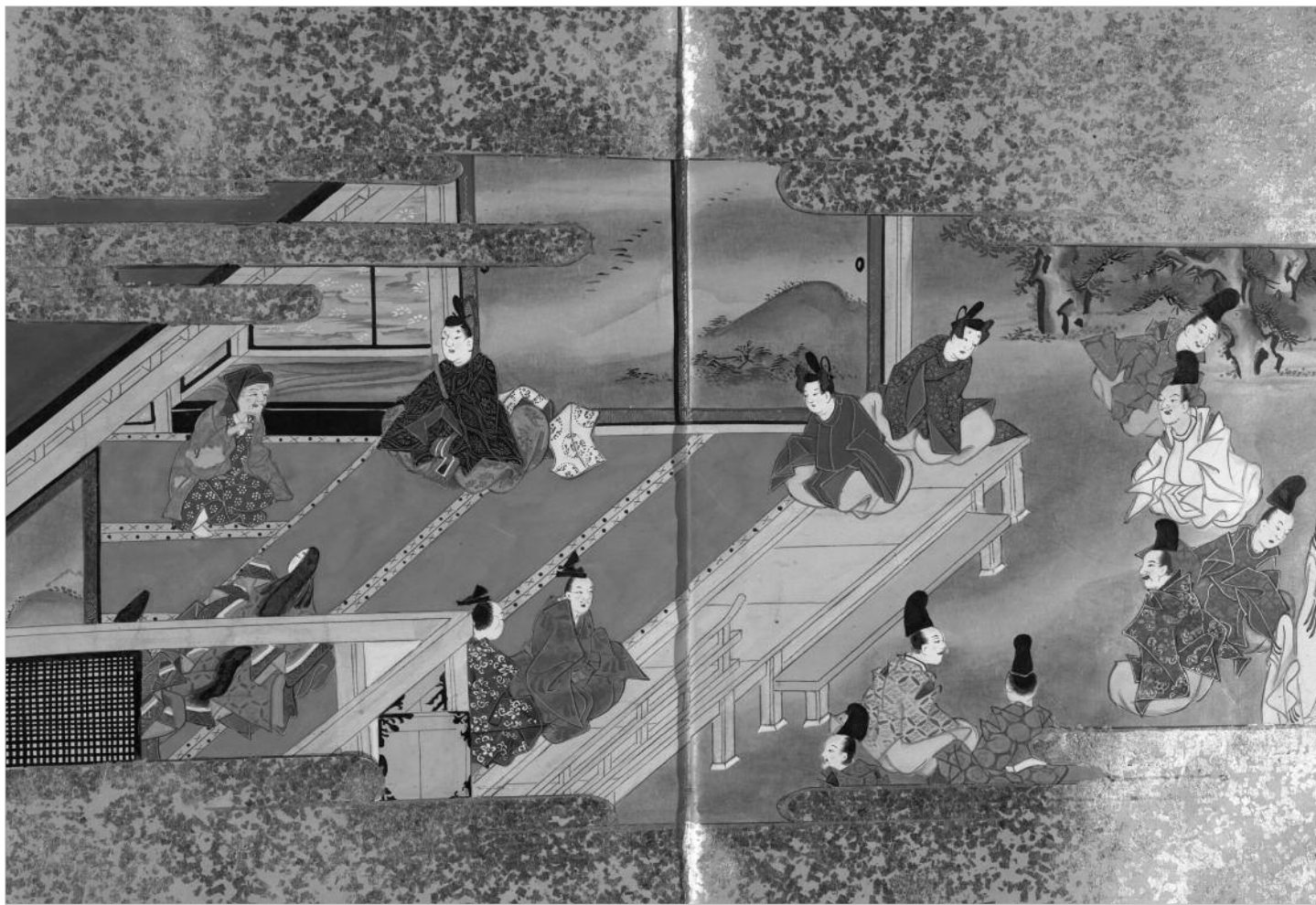

Vtom sa v záhrade objavilo šesť mužov. Jeden z nich podišiel k domu a úctivo k nim na tyči pozdvihol list. „Ja, palácový kováč Ajabe-no Učimaro, si dovoľujem povedať, že som vám ponížene vyrobil drahokamový strom, postil som sa a za vyše tisíc dní som vynakladal všetky svoje sily, ale odmenu som ešte nedostal. Preto o ňu prosím, pre seba i pre tovarišov.“

Starý Zberač bambusu začudovane kýval hlavou: „Čože to chce tento kováč?“ Vznešený cisársky syn bol nesvoj a mal malú dušičku. Keď to počula panna Kaguja, prikázala písmo priniesť a čítala v ňom:

„Pán vznešený cisársky princ sa tisíc dní ráčil skrývať spolu s nehodnými kováčmi pod jednou strechou, ráčil im rozkázať vyrobiť prelestný drahokamový konár a ráčil im prísľúbiť aj vládne funkcie. A tak hýtali, a znajúc, že to bolo na láskavé želanie panny Kaguji, ktorá sa má stať pánovou služobnicou, rozhodli sa žiadať o odmenu v tomto vznešenom dome,“ stálo v písme.

Keď panna Kaguja počula, ako žiadajú o spravodlivú odmenu, srdce – ktoré zachvacovala

Stařeček přijímá ve svém domě jednoho z nápadníků.

stále větší úzkost, ako sa chýlilo k večeru – jej podskočilo od radosti, zasmiala sa a zavolała deduška – Zberača bambusu, mu hovoriac:

„Rozmýšľala som síce, či to skutočne je ten strom z Pchenglaj, a keďže je to taká nevídaná lož, nože ho rýchlo pošli preč.“

Starec prikývol, vetiac: „Jasne sme počuli, že im to dal vyrobiť, a tak je veľmi ľahké poslať ho preč.“ Panne Kaguji bolo ľahko na srdci, a v odpoveď na predtým odznenú báseň zapela:

*„Žeby to bola
pravda?“ – divila som sa,
a pritom si ten
drahokamový konár
len slovami vyzdobil!*

a s básňou mu vrátila aj konár. Starý Zberač bambusu len privieral oči, čo bol sklamaný z toho celého príbehu. Vznesený cisársky princ nemohol obstáť ani obsedieť. A ako sa zotmelo, vykradol sa preč.

Na kováčov, čo vzniesli ponosu, panna Kaguja zavolała: „Počkajte, dobrí ľudia! Veď som vám za veľa vďačná!“ a odmenu dala im nevídanú.

Kováči mali veľkú radosť, hovoriac si: „Veru, oplatilo sa nám sem ísť!“ Na spiatocnej ceste ich ale zastavil vznesený cisársky syn Kuramoči, a riadne im dal, až krv tiekla. Z odmeny tiež nemali nič, lebo im ju celú vzal a porozhadzoval, nuž zutekali preč.

A vznesený syn si hovoril: „V živote som nezažil takej hanby! Nie len že sa zo mňa stal odmietnutý pytač, ale čo ľudia! Veď sa hanbou prepadnem, keď si ma budú obzerať a myslieť si!“ a len sám, jediný, odišiel hlboko do hôr. Ľudia a služobníctvo z paláca sa rozdelili a hľadali ho, ale napokon si pomysleli, že azda zahynul a už ho nemožno nájsť. Možno sa skrýl u tých, čo ho sprevádzali, a nebolo ho už vídať. To odvtedy sa začalo hovoriť „Dušou (drahokamom) blúdi.“¹⁴

Kožuch z ohnivej myši a minister sprava Abe Minister sprava Abe-no Mimuradži mal bohato pokladov a jeho dom bujnol všetkým dobrým. Napísal pismo človeku menom Wau Kei¹⁵ z čínskej lode, čo v ten rok prišla, hovoriac „Nože mi kúp vec, ktorú volajú „kožuch z ohnivej myši“.“ Vybral si spomedzi služobníctva spoľahlivého človeka menom Ono-no Fusamori, zveril mu list

¹⁴ Založeno na homonymii starojaponských slov *tama* = 1. duše 魂, 2. drahokam, perla 珠.

¹⁵ Čínske jméno je ponecháno ve starojaponském znění.

a poslal ho na cesty. Ten s listom odišiel, vyhľadal Čiňana Wau Keia a dal mu zlato. Wau Kei rozvinul písmo, prečítal, a napísal odpoveď, rečúc:

„Kožuch z ohnivej myši v tejto krajine nenájdeš. Už som o ňom počul, lež dodnes som ho nevidel. Keby taká vec jestvovala, boli by ju už iste priviezli aj k nám. Ťažko ti zaobstarať túto kúpu. Ale ak sa náhodou dostanem do Indie, možno by sa tam dal hľadať v domoch popredných mužov. Ak však takého niečoho nebude, peniaze ti po sluhovi pošlem naspäť.“

A čínska loď prišla naspäť. Keď minister počul, že Ono-no Fusamori sa vrátil a ide hore do Cisárskeho mesta, nasadol na rýchleho koňa, náhliac sa mu v ústrety. Z Cukuši¹⁶ dorazil hore do Cisárskeho mesta už o sedem dní. Vzal list a čítal:

„Úporne som pátral po kožuchu z ohnivej myši, posielajúc ľudí na všetky strany. Nebolo veru ľahké ho nájsť. Ani v dnešných, ani v dávnych časoch o takejto koži nebolo vídať ani slýchať. Dopočul som sa o ctihodnom svätcovi

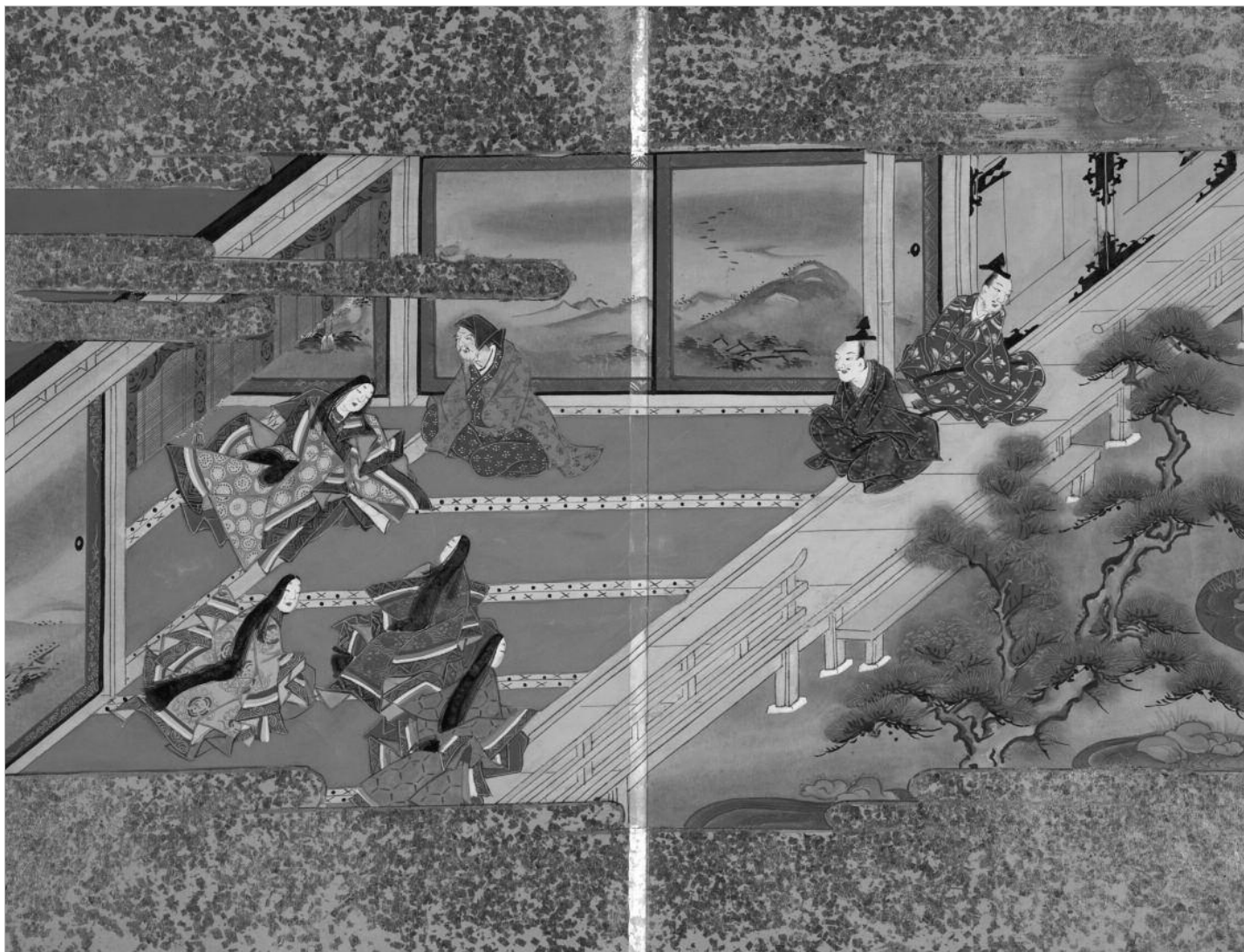
z Indie, čo s ním prišiel k nám a žije v kláštore v horách na západe. Požiadal som teda tamojšie cisárske úrady a navelá-navelá podarilo sa im ho pre Teba kúpiť. Lenže zlata vraj bolo málo, a úradníci poslali mojich poslov naspäť za mnou, takže som musel priplatiť. Dlížš mi ešte päťdesiat liangov. Pošli mi ich, keď sa bude loď vracat'. Ak by si neposlal zlato, pošli za tú kožu tovar v tej hodnote.“

Keď si to prečítal, potešil sa: „Ale čo to vraví! Veď to už len málo peňazí treba. Samozrejme, že mu ich pošlem. Veď mi urobil takú radosť, že mi to poslal.“ Pokľakol a z vďačnosti sa poklonil smerom k Číne. Pozrel sa na skrinku, v ktorej bol uložený kožuch: bola urobená z krásnych lazuritov všetkých farieb. Pozrel sa na kožuch: konce chlpkov hýrivo zlato žiarili. Vyzeral ako skutočný poklad, ku ktorému sa krásou nič nemohlo rovnať. Ani nie tak tým, že v ohni nezhorí, ale svojou prelestou prevyšoval všetko.

„Veru, toto zaiste uspokojí nádherou pannu Kaguju,“ povedal si. „Aká to pre mňa nezaslužená pocta!“ Vložil kožuch do skrinky a ozdobil ju konárikom. Parádne sa vyfintil, hovoriac si, že

Panna Kaguja se setkala s Jeho Císařským Veličenstvem (s. 79).

¹⁶ Staroveký názov ostrova Kjúšú.

Smutná panna Kaguja
oznamuje stařečkovi,
že si pro ni přijdou z Paláce
Měsíce (s. 80).

takto tam už určite ostane na noc. Ešte k tomu
zložil aj báseň, a s ňou sa vydal na cestu. Báseň
znela:

*ani v bezmedznom
ohni bolestnej túžby
nezhorel kožuch,
ktorého uschlý rukáv
si dnes možno odeje...*

Prišiel k bráne domu a stál tam. Zberač
bambusu vyšiel, prevzal dar a ukázal ho panne
Kagui. Keď panna Kaguja kožuch videla, riekla:
„Kožuch vyzerá krásne. Len ktovie, či je pravý.“

Zberač bambusu jej vetí: „Nech je ako chce, aj
tak ho pozvem dnu. Takého kožucha už v celom
svete nenájdeš, tak si myslí, že je pravý. Nie že
ho zasa zahanbíš!“

Zavolať ho a usadil pri nich. Keď ho tak usadil,
aj žena si pomyslela, že už tento raz iste prvolí.
Starec bol nešťastný, že panna Kaguja sa ešte

nevydala, a tak rozhutoval, ako by ju dal za ob-
stojného človeka – keď úporne odmietala „nie,
nie,“ nemohol ju nútiť! – čo je prirodzené.

Panna Kaguja starcovi hovorí: „Tento kožuch
v ohni opálime – a až keď nezhorí, budem
vedieť, že je pravý, a podvolím sa aj tomu, čo
hovorí. Vravíš – v svete vec nevidaná to je – nuž
považujeme ju za bezpochyby pravú. Ale predsa,
opálím ho ohňom a uvidíme.“

Starec jej na to: „To dobre hovoríš,“ a mini-
strovi oznámil – toto a toto vám mám odkázať.
Minister v odpoveď povedal: „Túto kožu, aj keď
jej nebolo ani v Číne, som úporne hľadal, našiel
a získal. Aké tam ešte pochybnosti? Nuž ale,
aj keď tak vravím, nechže len ráči vyskúšať
a v ohni opáliť,“ povedal.

Nuž ho hodila do ohňa, aby ho opálila, a ten
vzbĺkol plameňom a zhorel.

„Teda ták! To bola nejaká inakšia koža!“
povedala.

Keď to minister videl, tvár mu zozelenela na farbu listov trávy.

„Ach, to som rada!“ rozveselila sa panna Kaguja a na ním zloženú báseň mu napísala odpoveď, dala do púzdra a poslala mu ju. Znela:

*keby som znala,
že zhorí bezo stopy
ten slávny kožuch
bez úzkosti, bez ohňa
bych si ho obzerala*

Nuž, odišiel domov.

A pocestní sa prezvedali: „Abe – minister, z ohňovej myši kožuch niesol, s pannou Kagujou bývať chcel. A či je to tu?“ a tamojší im hovorili „Kožu v oheň hodila, ohňom opálila, a tá vzblknuc zhorela. Tak Kaguja – panna zasa muža nemala, bez Abeho zostala.“

To podľa toho sa na zbabranú vec hovorí *Ape naši* – „*Nevyšlo to*“, čo vlastne znamená „*Abeho niet*“.

Klenot z dračieho hrdla a vyšší radca Ótomo

Vyšší radca Ótomo-no Mijuki zvolal domácu čelaď a povedal: „V hrdle draka je klenot, žiariaci piatimi farbami. Kto ho nájde a položí mi k nohám, tomu dám, čo si len zažiada.“

Keď chlapi vypočuli rozkaz, hovorili: „Preveľmi si ctíme tvoje vznešené slová. Lenže taký klenot ťažko nájsť. A tobôž klenot v dračom hrdle – ako ho máme získať?“

Vyšší radca povedal: „Ten, koho má váš pán volať svojim sluhom, musí byť pripravený dať aj svoj život, len aby vyplnil rozkaz svojho pána! V tejto krajine ho niet, a nebude ani v Indii či v Číne. Drak zostupuje z výšav vrchov a vynára sa z hlbín morí. Čo si myslíte! – že ťažká úloha! Ako sa opovažujete?“

Chlapi povedali: „Nuž, nejako si poradíme. Aj keď je to ťažké, vydáme sa podľa tvojho rozkazu hľadať ho.“ Vyšší radca pookrial: „Ako sluhovia svojho pána ste si urobili meno. Ako by ste teraz mohli odmietat?“ povedal a vypravil ich hľadať klenot z dračieho hrdla.

Na poživeň na cestu im dal zo svojho paláca hodvábu, bavlny i peňazí, koľko len mal, vyniesol to von a vybavil ich tým.

„Kým títo ľudia neprídu naspäť, budem držať pôst a neporuším ho,“ povedal. „A to vám vravím, ani sa nevracajte, ak ten klenot nenájdete.“

Počujúc rozkaz, všetci poslušne odišli. „Ževraj – ak nenájdete klenot z dračieho hrdla, ani sa nevracajte! – nuž, vydajme sa hocikde, kam nás

nohy povedú. Ale čo si to len zmyslel, taký rozmar!“ ohovárali ho.

Veci, čo im dal, si všetci rozdelili. Alebo sa ukryli vo svojich domoch, alebo odišli, kam sa im zachcelo. „Aj keď je nám náš pán ako otec, ale – takúto nezmyselnú vec nám rozkázať!“ nevedeli sa vynačudovať a šomrali naňho.

Medzitým si on povedal: „Na to, aby tu sídlila panna Kaguja, je to tu obyčajné a nepekné,“ a postavil nádhernú palotu, natrel ju lakom, vymaľoval steny lesklými maľbami, vrch paloty pokryl pestrofarebnými niťami a na vybavenie vnútra namaľoval na nevýslovný hodváb obrazy, ktoré rozťahal do výklenkov medzi stĺpmi. Predchádzajúcich žien si nevšimal, strojac sa na sobáš s pannou Kagujou, a sám trávil svitanie i súmrak.

Ľudí, ktorých vyslal, očakával nocou-dňom, aj tak prešiel rok a nebolo o nich počuť nič. Bol netreplivý, a tak v tichosti si vybral len dvoch sluhov, obliekol sa nenápadne a vybral sa do prístavu Naniwa.

„Či ste nepočuli o ľuďoch z paláca Veľkého radcu Ótoma, čo loďou vyplávali zabiť draka a získať klenot z jeho hrdla?“ pýtal sa a námorníci mu na to: „A to je čo za pochabosť?“ smiali sa. „Na takú prácu by sa ani nijaká loď nedala.“

„Akí zbabelci sú títo námorníci! Nespoznali ma, a preto takto hovoria.“ A povedal si „Môj luk je mocný, ľahko zastrelím aj draka a získam klenot z jeho hrdla. Na tých oneskorených darebákov nebudem čakať.“

Nasadol na loď, preplával moria, až sa dostal veľmi ďaleko, do vôd pri Cukuši.

Ale čo, prihnal sa prudký vietor, svet potemnel a loď zmietalo krížom-krážom. Ani nevedeli, ktorým smerom plávajú, loď víchor stáčil tak, že už sa zdalo, že sa bezmocne ponorí do morských hlbín, vlny do nej narážali a celú ju obaľovali a temné nebo sa rozsvetcovalo, akoby bohovia padali.¹⁷ Veľký radca vtedy vystrašene hovoril: „Takéto besnenie som ešte nevidel. Čo len s nami bude!“ A veslári mu na to: „Za celý čas, čo sa plavíme loďou do týchto končín, sme jakživ nevideli takéto besnenie. A ak aj loď neskončí na dne mora, určite do nej udrie boh. A ak nás aj bohovia ušetria, iste nás zafúka kamsi do južných morí. A to musíme takto márne zahynúť, lebo slúžime pod krutým pánom,“ nariekali námorníci.

Keď to Veľký radca počul, riekol: „Na začiatku plavby som vám dôveroval ako vysokému vrchu – a teraz chcete sklamať moju dôveru?“ a nazeleno zvracal.

¹⁷ Božstva *kami* 神 souvisela s bouřkami, např. „hrom“ se dodnes řekne *kaminari* 雷, dosl. „dunění božstev“. Srovnej obrázek na s. 68, kde je v bouřkových mracích zobrazen bůh bouří a hromu.

A veslári mu na to: „Nie sme bohovia, tak čo máme robiť, keď víchor duje a vlny sa búria? Aj bohovia nám padajú na hlavu, a to všetko preto, lebo chcete zabiť draka! Tie nárazy vetra – to fúka drak. Nože sa pomodlite k bohom!“

„Dobrá vec to je,“ riekol. „Sväté božstvo veslárov, ó vypočuj ma. Unáhlene a trúfalo som si zmyslel, že zabijem draka. Ale už mu neskrivím ani vlásku!“

Stál, odriekal modlitbu, kričal v slzách hádam aj tisíc ráz a – žeby to kvôli tomu? – bohovia pomaly prestali dunieť. Trochu sa vyjasnilo. Vietor však dul ďalej, na čo veslári povedali „To bola drakova práca. Teraz fúka dobrým smerom. Nie je to zlý vietor. V dobré strany nás nesie!“ vraveli, ale Veľký radca to nepočúval.

Fúkalo tri-štyri dni a zafúkalo ich k domovským brehom. Spoznali v nich Ružové pobrežie Akaši¹⁸ v provincii Harima.

Veľký radca si myslel, že ich hádam zavialo niekam k pobrežiu južných morí, vzdychal a bezvládne ležal. Muži z lode o tom upovedomili správu provincie. Prišiel sa naň pozrieť provinčný úradník, ale ani vtedy nedokázal vstať, ostával ležať na dne lode. Na Borovej pláni preňho nastlali rohože a tam ho uložili. Vtedy si uvedomil, že nie je v južných moriach a napokon vstal: videli, že sa uňho ťažko prejavuje „vetrová nemoc“, mal naduté brucho a po stranách očí mu akoby trčali dve slivky. Úradník, vidiac ho v tomto stave, sa naňho pousmial. Poslal žiadosť do ústredia provincie, aby dali pripraviť ručné nosidlá, na ktorých ho potom, ťažko stonajúceho, preniesli do domácnosti.

Vtedy – nejako sa o tom dopočuli – prišli za ním chlapi, ktorých bol poslal, a hovoria mu: „Klenot z dračieho hrdla nebolo možné získať, a to preto sme sa ani nemohli vrátiť do paláca. Teraz, keď aj pán zistil, že to je ťažké získať, dovolili sme sa vrátiť, že nám hádam nebudeš vyčítať.“

Veľký radca bol na nohách a povedal: „Dobre, chlapi, že ste ho nepriniesli. Ten drak je totiž ako duniace božstvo! Už mnoho ľudí prišlo o život, keď chceli získať jeho klenot. A aj keby som ja bol draka chytil, nepochybne by bolo po mne. Dobre, že som ho nechytil. Tá panna Kaguja je podvodníčka, ktorej ide len o to kántriť ľudí. Už teraz neprejdem ani len popred jej dom. A ani vy sa tam neponevierajte.“ Tak riekol a z toho mála, čo mu v dome ostalo, porozdával týmto ľuďom, ktorí dračí klenot nezískali.

Keď sa to dopočuli panie, ktorým sa odcudzil, smiali sa na tom, dobre že im bruchá nepukli.

Akoby bol dom zastrešený pletenými nitami, hniezdom jastrabov a vrán – všetky poodchádzali.

A svet o tom rozprával: „Ten veľký radca Ótomo, získal ten klenot z dračieho hrdla?“ „Ale kdeže! Len k obom očiam si ráčil pridať klenoty ako slivky.“ A na to „Ana, tapegata!“ („Joj, kto to zje!“) To odvtedy sa na veci, ktoré neladia s chodom sveta, začalo hovoriť Ana, tapegata! - „Joj, kto to zje!“

Lastovičia „ľahkodetná mušľa“ kojasu-no kai a stredný radca Isonokami

Stredný radca Isonokami-no Marotari povedal mužom, slúžiacim v jeho dome: „Ak by si lastovičky začali stavať hniezda, oznámte mi to.“ Keď to počuli, pýtali sa: „Aká je tomu príčina?“ V odpoveď im povedal: „Pretože chcem získať „ľahkodetnú mušľu“, ktorú lastovičky majú.“ Sluhovia na to: „Lastovičky – aj keby ich koľko zabil, v ich útrobach nič nie je. Jedine keď rodia, tak ju zrejme nejako plodia, vraj akosi ...¹⁹. A kto by sa na to chcel pozrieť, zahynie.“

A vtom mu ktosi povedal: „Lastovičky hniezdia v Cisárskom Oddelení pre dávky z provincií. Nad pavilónom, kde sa varí ryža, majú v najvyššej časti strechy v každej ...²⁰ diere hniezdo. Keby sa uplietlo lešenie, kam by si poslal verných mužov, tí by tam striehli... Či tam nebude množstvo lastovičiek rodiť? Tak by si zaiste mohol získať, čo hľadáš.“

Stredný radca sa potešil: „To je radostná správa! To som vôbec nevedel. Rozveselil si ma.“

Poveril zo dvadsať verných mužov, ktorých poslal hore lešením do výšky a tam mali sedieť. Z paláca každú chvíľu vysielal poslov, či „už majú ľahkodetnú mušľu“.

Lastovičky však, vyplašené množstvom ľudí, ktorí sa vo výškach usadili, tam nahor do hniezd neprichádzali. Keď dostával takéto odpovede, pýtal sa, čo má robiť, a trápil sa.

Vtom úradník z toho Oddelenia, stavec menom Kuracumaro, povedal: „Dovolím si rozvrhnúť, ako by pán získal ľahkodetnú mušľu.“

Predstúpil pred radcu, ktorý sa s ním posadil čelom v čelo. Vtedy Kuracumaro riekol:

„Podľa toho, čo som počul, sa mi zdá, že celý ten podnik získať onú lastovičiu ľahkodetnú mušľu bol zle rozvrhnutý. Tak ju nezískaš. Keď pošleš dve desiatky chlapov, aby sa štvorali hore lešením až tam hore do výšky, vyplašia sa a neprídu. Možno by si mohol ráčiť to lešenie rozobrať a chlapov poslať preč. Posadil by si tam hore len jedného verného na zhruba spletený košík. Bolo by tam pripravené lano a keď by

¹⁸ Časť pobreží západne od mesta Kóbe.

¹⁹ Nejasné slovo v rukopisech.

²⁰ Nejasné slovo v rukopisech.

mali vtáky znášať, lano by sa vytiahlo a hneď by sa mohla získať ľahkodetná mušľa. Tak by to asi bolo lepšie.“

Stredný radca na to: „To je veľmi dobré.“ Dal strhnúť lešenie a všetci sa vrátili domov.

Radca povedal Kuracumarovi: „Ako budeme vedieť dobu, kedy budú lastovičky rodiť, aby sme tam vytiahli toho človeka?“

Kuracumaro odpovedal: „Doba, keď má lastovička znášať, sa pozná podľa toho, že zdvihne chvost a sedemkrát sa otočí. Po tom, čo toto urobí, znáša násadu. Takže keď sa sedemkrát otočia, vytiahnete ho a vtedy nech zoberie ľahkodetnú mušľu.“ Stredný radca sa potešil, a bez toho, aby to dal vedieť myriade ľudí na všetky strany, v tajnosti sa pobral do Oddelenia, zamiešal sa medzi mužov a zdržiaval sa tam deň aj noc.

Bol prenesmierne rád z toho, čo mu Kuracumaro povedal. I riekol: „Toľká radosť, že sa moja vôľa splní! – a pritom ten muž ani nie je v mojich službách...“ Sňal si rúcho a nechal si ho na pleci. „V noci zasa pôjdeš do toho Oddelenia,“ povedal sluhovi.

Keď uplynul deň, radca sa pobral do Oddelenia, kde videl, že – naozaj – lastovičky si postavili hniezda. Ako hovoril Kuracumaro, lastovičky sa krútili so zdvihnutým chvostom, a vtedy dal posadiť do koša svojho človeka a vytiahnuť ho nahor. Tam rukou siahol do hniezda a hľadal tam: „Nič tu nie je,“ vraví.

Radca na to: „Keď sa zle hľadá, nič sa nenájde,“ hneval sa. „Kto má na to rozum?! Pôjdem tam hore sám!“ preriekol.

Sám sadol do košíka a dal sa vytiahnuť nahor. Pozoroval, a ako lastovičky zdvihli chvost a prudko sa začali točiť, natiahol ruku a nahmatal niečo ploché. „Chytil som niečo do pästi. Spustite ma. Starec to zvládol,“ preriekol.

Ako ho niekoľko mužov spúšťalo dole, lano príliš potiahli a pretrhlo sa, v čoho zápätí sa radca zrútil na veľký jašimaský kotol. Vylákaní ľudia sa zbehli a dvíhali ho. Radca ležal, oči biele.

Prinášali mu v spojených dlaniach načretú vodu. Keď sa jeho dych ustálil, z jašimaského kotla ho zdvihli za ruky a za nohy a zniesli dole. Napokon sa ho pýtali, ako sa cíti. Radca, ťažko dýchajúc, prevravel: „Už trochu vnímam, ale od pása dole sa nemôžem pohnúť. V každom prípade, mám radosť, že som stihol uchopiť do dlane ľahkodetnú mušľu. Teraz prineste zapálenú fakľu. Pozriem sa na tú mušľu.“

Odhrnul si vlasy a roztvoril dlaň. To, čo tam mal uchopené, bol starý trus, ktorý lastovičky

nechali v hniezde. Keď to ráčil uzrieť, prehovoril: „Joj, žiadna mušľa!“²¹

A odvtedy sa zvyklo na veci, ktoré vyšli inak, než sme mysleli, hovoriť „*žiadna mušľa!*“

Keď videl, že to nie je nijaká mušľa, upadol na duchu. Nedal sa ani uložiť na veko čínskej truhlice, bol pochrámaný od pása dole. Nechcel, aby sa ľudia dopočuli, že je nemohúci ako dieťa, ale nemoc ho veľmi oslabila. Viac než neúspechom s mušľou trýpol každým dňom viac tým, aby sa to neroznieslo a nesmiali sa mu, takže viac než choroba a smrť ho na srdci ťažila hanba z toho, čo sa ľudia dopočujú. Keď sa to donieslo panne Kaguji, napísala pieseň ako modlitbu za trpiaceho:

*prešli roky a
vlny neprichádzajú
v Sumijoši slávnom
s o s n a m i bez lastúry -
tak počúvam. Je to tak?*

a poslala mu ju.²² Pán radca bol veľmi slabučký, ale nadvihol hlavu a dal si priniesť papier. V útrpnom rozpoložení napokon napísal:

*mušľa - tá veru
takto dopadla a ja
v trápení k smrti
odsúdený život mi
nepriďte zachrániť?*

Ako to dopísal, dych ho opustil. Keď to panna Kaguja počula, premohla ju lútosť.

To odvtedy sa hovorí, keď sa niekomu darí, že to *kapi aru* - „má mušľu“.

Cisárske námľvy

A teraz ďalej. O tom, aká nádherná, v svete nevidaná, je panna Kaguja, sa ráčil Dopočuť Jeho Veličenstvo Sväté Brány.²³ Preniesol k prednostke dámskeho osadenstva Nakatomi-no Fusako:

„Táto panna Kaguja, ktorá vraj zmárnila život nejedného muža a nespojila sa so žiadnym z nich, – čo to asi je za ženu? Zájdi tam a zisti to.“

Fusako uposlúchla príkaz a pobrala sa na cestu. V dome Zberača bambusu ju pokorne pozvali dnu a prijali ju. Prednostka prehovorila k starene: „Podľa Svätého rozkazu, podoba panny Kaguje je vraj skvelá, a bolo mi Veličenstvom uložené, aby som ju zhliadla na vlastné oči a vrátila sa so správou. To je dôvod mojej cesty,“ riekla, „nuž a s tým si dovoľujem vás navštíviť,“ vošla dnu.

²¹ Založeno na homonymii staro-japonského výrazu *kapi* = 1. mušle, lastura 貝, 2. to co se oplati; úspech 甲斐.

²² „*S o s n a m i*“ je pokus přeložit do slovenštiny slavnou japonskou homonymní slovní hříčkou *macu* = 1. borovice, 2. čeká(m), tj. „sosnami“ a „so snami“.

²³ *Mikado* 御門, dosl. „Svaté Brány“, uctivé označení japonského císaře ve starších dobách. Velké iniciály jsou pokusem vystihnout nejvyšší úctu, která se v klasické japonštině vyjadřuje uctivými slovesy (a jinými slovními druhy) specifickými jenom pro císaře.

Posel vyřizuje císaři, že panna Kaguja se chystá odejít na Měsíc (s. 81).

„Nože, prijmi toho cisárskeho posla“, povedali panne Kaguji, a ona: „Veď ani nie som pekná. Ako sa s ňou mám stretnúť?“

„Och beda, čo to vravíš? Ako možno opomenúť posla od samotných Svätých Brán!“

Na to panna Kaguja odvetila: „K tomu, čo mi má povedať Sväté Brány, necítim bázeň,“ a znova sa nechcela ukázať. Čo aj ako vlastná rodná dcéra, ale keďže z úprimného okúňania vyznievala chladne, nebolo možné ju nútiť podľa svojej vôle. A tak sa žena vrátila k prednostke dám: „Ani to neviem vyjadriť... naša dcérka je plachou bytosťou a asi pred vás nepredstúpi,“ povedala.

Prednostka: „Keďže svätý rozkaz znel ‚Stoj čo stoj sa s ňou stretni‘, ako sa mám vrátiť bez toho? Ako môže niekto, kto žije v tomto svete, neuposluchnuť rozkaz vladára krajiny? Nech nerobí také nečakané veci,“ povedala zahanbujuco. Ale keď to počula, ešte viac odmietala na to prísť. „Ak odmietnem rozkaz vladára krajiny – nech si ma aj ráči zmárniť!“ povedala. Prednostka dámskeho osadenstva sa vrátila a predniesla, čo odkázali. Keď to Sväté Brány

Vypočul: „Veru, je to srdce, ktoré zahubilo veľa ľudí,“ povedal a v tom rozpoložení Ostal. Myšlienka na ňu však stále zamestnávala Jeho myseľ.

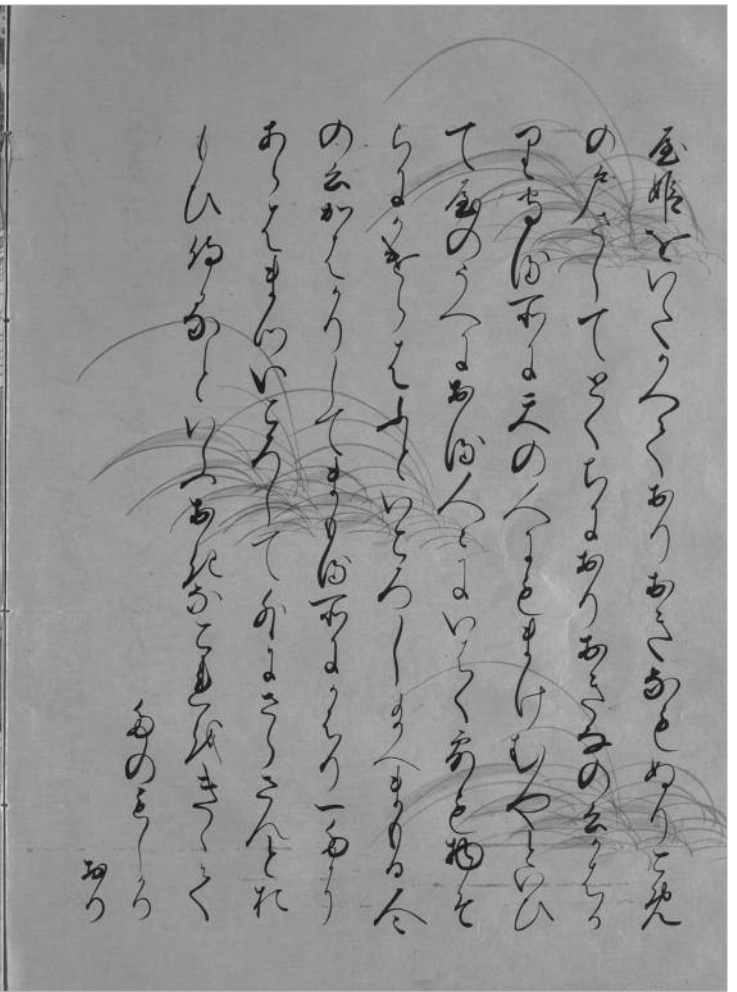
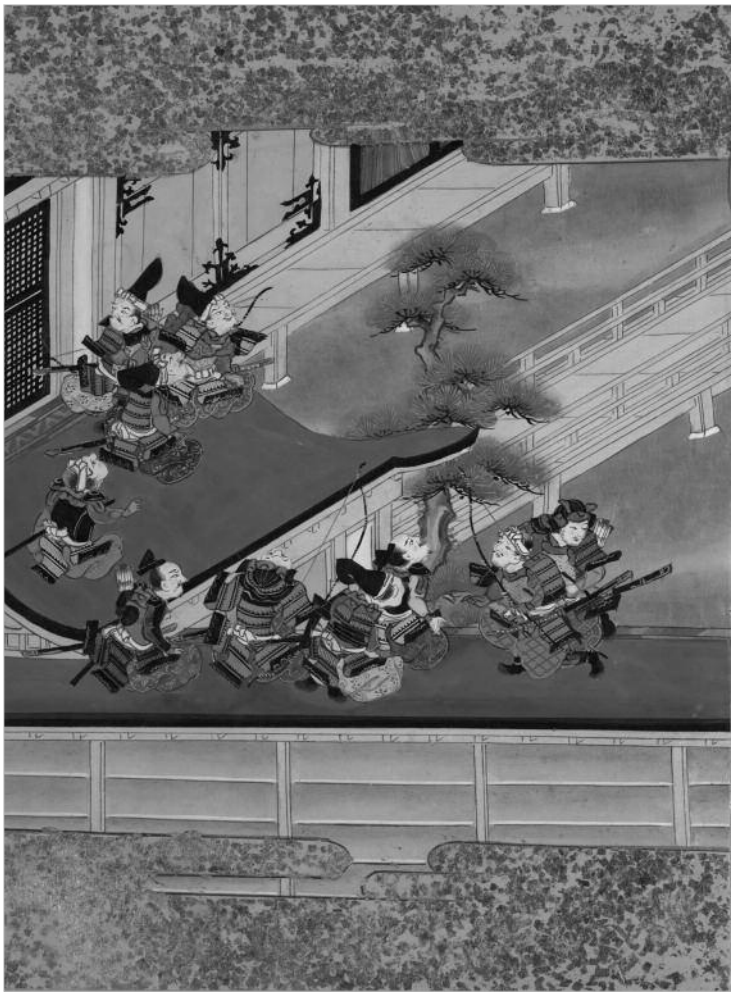
To sa mám nechať odbiť úmyslami tej ženy? ráčil si Pomyslieť. Prehovoril: „Ty, v ktorého opatere spočíva panna Kaguja, vydaj ju Veličenstvu. Ráčili sme počuť o jej tvári i postave a vyslali sme za ňou Cisárskeho posla. Však zbytočne – vrátila sa bez toho, aby ju vôbec videla. Či si môže takto neúctivo počínať?“

Nato mu starec v odpoveď bázlivo vraví: „Vaše Veličenstvo, táto žena, moje dieťa, v nijakom prípade nepristúpi na to, aby Vám prišla slúžiť do Paláca. Sme bezradní. Tak či onak, Vaše Slová doma pokorne odovzdám.“

Keď sa toto donieslo Jeho ušiam, Prehovoril: „Ako to, že niekto, koho si, starče, vlastnými rukami vychoval, sa nepodriadi tvojej vôli? Ak by si ale, starče, tú devu venoval Môjmu Veličenstvu, nemám ti prečo neudelíš úradnícku čiapku²⁴.“

Starca sa zmocnila radosť. Vrátil sa domov a porozprával sa s pannou Kagujou: „Takto teda Sväté Brány Prehovoril. Ešte stále by si teda

²⁴ *Kauburi* 冠 – čepice určité farby odpovídala konkrétní úřednické (šlechtické) hodnosti, která byla, podle čínského vzoru, od 7. století vyjádřena číslem. V tomto konkrétním případě by zřejmě šlo o pátou hodnost.

neprijala u Neho službu?“ Panna Kaguja mu odvetila: „V nijakom prípade nechcem u Neho robiť takú službu. Ale ak by ste ma k tomu chceli nútiť, tak to zahniem. Cisárske úrady, čiapky – pre ne slúžiť, to je ako zomrieť.“

Starec jej nato: „To, prosím, nie! Načo by boli úrady a čiapky, keby som svoje milované dieťa nevidel? Ale aj tak, prečo vlastne nechceš nastúpiť službu v Paláci? Vari je to také ako zomrieť?“ povedal.

„Nuž, či sú to prázdne slová... – pošlite ma slúžiť a uvidíte, či nezomriem. Veľa ľudí nemalo hlúpe úmysly, a pritom vyšli navnicoč. Ak pristúpim na to, čo včera-dnes Ráči hovoriť Sväté Brány, budem sa hanbiť, keď sa to ľudia dopočujú!“

Na to jej starec v odpoveď riekol: „Nuž dobre – aj keď je to z Najvyšších miest, nech! Tu je ohrozený tvoj život, a to je vážna prekážka. Tak teda, pôjdem do Paláca a oznámim, že do služby predsa len nepôjdeš.“

A išiel, a pokorne prehovoril: „V poslušnej bázni pred ctenými Slovami Jeho Veličenstva som úctivo robil všetko možné, aby som to dieťa primäl ísť do Paláca. Lenže mi povedala, že ak ju

pošlem slúžiť do Paláca, zomrie. Ono totiž, nie je to dieťa splodené mnou, Mijacukomarom. Našiel som ju kedysi dávno v horách. Nuž a preto aj jej letora sa nepodobá bežným ľuďom,“ odkázal.

Sväté Brány sa Vyjadril: „Mijacukomarov dom je vraj blízko podhoria. Mám úmysel zájsť na Cisársky lov, tak si ho pozriem.“

Mijacukomaro odvetil: „To je veľmi dobrá reč. Len tak z ničoho nič si jedného dňa Ráčite vyjst' na lov a ak bude u Veličenstva vôľa vidieť ju, tak si ju Príde prezrieť...“

A tak Sväté Brány nečakane Určil deň a Vyšiel na lov. Navštívil dom panny Kaguje, a tam sedela postava plná svetla, čírokrásna. Tak to je ona! Pomyslel si a Priblížil sa. Ona sa stiahla, ale on Zadržal jej rukáv. Zakrývala si tvár. Akonáhle ju takto prvýkrát Videl, Pocítil, aká je úžasná, bez možnosti prímeru. „Vás si teda nenechám ujsť!“, Začal ju lákať.

Nato panna Kaguja v odpoveď riekla: „Táto osoba, keby bola narodená na tejto zemi, slúžila by som Vám. Ale, zaiste, ťažko ma nalákať.“

Sväté Brány: „Prečože tak? Nože, predsa len, podte so mnou,“ a Dal priniesť nosidlá.

Ozbrojení muži, ktoré vyslal cisár, hľadajú dóm panny Kaguji (s. 81).

Panna Kaguja náhle zbledla na tieň.
„Ach, taká škoda, je to márne“, Pomyslel si.
Tuším to naozaj nie je len tak obyčajná bytosť.
„Nuž, asi sa nepoveziem s vami po boku. Vráťte
sa aspoň do svojej pôvodnej podoby. Aspoň to
keď Zhliadneme, Poberieme sa,“ Riekol.

Panna Kaguja sa vrátila do pôvodnej podoby.
Sväté Brány Nemohol zastaviť prílev úžasu nad
tým, aká je skvúca. Ráčil vyjadriť uspokojenie
Mijacukomarovi, ktorý mu ju takto ukázal. Nuž,
a tak stovka prisluhujúcich úradníkov Pána
skvelo uhostila.

Svätým Bránam bolo nevýslovne ľúto pri po-
myslení, že sa Vráti bez panny Kaguje, no na-
pokon sa Vrátil, v Rozpoložení, akoby tam
Zanechával svoju dušu. Potom čo Nastúpil na
nosidlá, napísal panne Kaguji:

*vraciam sa domov
z Panskej Cesty trápený
ťažkým smútkom, že
odo mňa sa odvrátiac
tam si zostala panna*

V odpoved':

*mach a býlie len -
tam pod nimi za roky
prežívala som
tak čo za trón z klenotov
môžeš len na mne vidieť?*

Ako sa Môžem takto vrátiť domov? pocítil
Sväté Brány, keď si to prečítal. Jeho Srdcu nebolo
vôľa pobrať sa znova preč na spiatočnú cestu. Mal
ale takto stráviť celú noc? – nuž nakoniec Odišiel.

Keď Doma Videl tie, čo Mu dovtedy slúžili, ani
z okraja sa neblížili panne Kaguji. Dokonca ani
osoby, ktoré predtým Vnímal ako krajšie od
ostatných, - keď si ich v duchu Porovnal s ňou,
neboli Mu nič, v Srdci mal len pannu Kaguju
a Prebýval v úplnom Osamení. Načo by aj
Dochádzal k iným paniam... A domov k panne
Kaguji Písal a odosielal Písma. A keďže odpo-
vede neboli nepôvabné, Dopisoval si s ňou,
o utešenostiach, zložiac i Piesne v prímeroch
stromov a tráv, a Posielal ich za ňou.

Nanebevystúpenie panny Kaguje

Takto si vzájomne upokojili srdcia a uplynuli asi
tri roky.

Keď potom nastala jar, vždy, keď vyšiel ute-
šený Mesiac a panna Kaguja sa naň pozerala,
ostávala neobyčajne utrápená.

„Pozeráť sa Mesiacu do tváre je tabu,“ brá-
nili jej v tom ľudia, čo boli pri nej, ale ona aj po-
medzi ľudí sa na Mesiac pozerala a nesmierne
plakala.

Keď vyšiel splnový Mesiac pätnástej noci
siedmeho mesiaca a ona za ním vyšla, ostala
nadmieru utrápená. Služobníci išli za starcom
a oznamovali mu:

„Pannu Kaguju Mesiac dojímal vždy, ale čo sa
teraz deje, to už nie je obyčajná vec. Nad niečím
veľmi rozmyšľa a sužuje sa. Ráďte tomu, prosím,
venovať pozornosť a dozrieť na ňu.“

Ako to počul, starec prehovoril k panne Kaguji:
„Aké máš pocity, keď sa takto utrápene po-
zeráš na Mesiac? Svet je krásny...“

Panna Kaguja mu vetí: „Ja, ako vidím svet,
rozosmutňuje ma, vyvoláva vo mne dojatie. Nad
čím by som sa mala trápiť?“

Keď podišiel bližšie k miestu, kde stála, videl, že
veru predsa len je utrápená. „Buddhíčko môj,“
riekol jej, „o čom premýšľaš? Na čo myslíš?“

„Nemyslím na nič. Len ma všeličo rozosmut-
nieva.“

Starček jej na to: „Nepozeraj sa už na Mesiac.
Keď sa naň pozeráš, ostávaš utrápená,“ riekol.

A ona – „Ako by som sa mohla na Mesiac ne-
pozeráť?“ – znova keď vyšiel Mesiac, vyšla von
a zamyslene vzdychala. Kým bola večer ešte
tmavá obloha, jej výraz nebol utrápený. Ako-
náhle nastala doba Mesiaca, znova sa pod chvít-
lou rozvzdychala. Služobníci si o tom šepkali:
„Znova ju niečo trápi,“ ale ani samotní rodičia
nevedeli, čím to je.

Nastala pätnásta noc ôsmeho mesiaca – Spln
Prostriedku Jesene. Panna Kaguja vyšla von
a veľmi silne sa rozplakala. Už nedbala ani ľud-
ských očí, len plakala a plakala.

Rodičia sa zmätene vypytovali, čo to len je. Tu
ona v náreku hovorí:

„Už predtým som vám to chcela povedať, ale
hovorila som si, že by som vám zaiste rozrušila
srdce, a tak som... bola až doteraz. Ale vari to
ide, takto?... a tak sa vám zverím. Ja, pravda,
nie som človekom z tejto zeme. Som človekom
zo Sídla na Mesiaci. To kvôli dávne mu putu som
prišla na tento svet. Teraz mi nadchádza sa vrá-
tiť domov, a preto v pätnásty deň tohto mesiaca
z tej ríše stamodtiaľ mi prídu ľudia naproti.
A pretože niet vyhnutia a musím odísť, to preto
už od jari nariekam, zúfalá z toho, že aj vy bu-
dete horekovať a trápiť sa,“ povedala a veľmi sa
rozplakala.

Starec jej na to: „Čo nám to vravíš? Teba,
ktorú som našiel vnútri bambusu, maličkú ako

zrnko trávy, a vychovali sme ťa, až kým si nebola taká vysoká ako my, dieťa naše – kto to po teba príde? Ako by sme to mohli dopustiť?!“ riekol. „To by som musel zomrieť!“ Prudko sa rozplakal a nebolo možné ho zastaviť.

Panna Kaguja riekla: „Sú to ľudia zo Sídla na Mesiaci, je tam môj otec aj moja matka. To len na malú chvíľku som prišla z tej zeme a takto som tu – na tejto zemi – prežila toľké roky. Tamojší otec a matka sa mi ani nevynárajú v pamäti, a tu som sa tak dlho mohla tešiť s vami a zvykla som si na vás. Nie je mi z toho bohvieako, len sa súžim. Ale čo už – vrátim sa domov, nie z vlastnej vôle,“ povedala.

Všetci sa veľmi rozplakali. A takisto aj tí, čo jej slúžili – za tie dlhé roky si na ňu zvykli, a že sa teraz s ňou majú rozlúčiť, prežívali všetci rovnako žalostne – navyknutí vídať jej vzácnu ohľaduplnosť a milý zjav, nedokázali potlačiť, že sa im bude po nej cnieť, nemôžuc požiť ani horúcej ani studenej vody...

Keď sa o tom Dopočul Sväté Brány, Poslal do Zberačovho domu posla. Zberač bambusu vyšiel k nemu a len plakal a plakal. Od trápenia mu vlasy zbeleli, chrbát sa ohol, oči opuchli. Tento rok dosiahol päťdesiatky²⁵, ale vyzeralo to, akoby v krátkej chvíľke zostarol. Cisársky posol Zberačovi predniesol Odkaz: „Vraj máte veľké trápenie, je to pravda?“ tak Odkazoval. Starec v slzách odpovedal: „Teraz v pätnásty deň si vraj zo Sídla na Mesiaci prídu po pannu Kaguju. Aký som vďačný, že sa Ráčite Pýtať. Ak mi k pätnástemu Ráčite Poslať ľudí, tak keď prídu tí z Mesačného Sídla, môžu ich polapiť.“

Posol sa vrátil a rozpovedal, ako to so Zberačom je. Keď si Ráčil Vypočuť, čo Mu o Zberačovi posol predniesol, Prehovril:

„Zahliadli Sme pannu Kaguju len letmo, a Nezabudli Sme na ňu – ako teda len bude jemu, privyknutému vídať ju dňom-nocou, keď ju má teraz vydať!“

K pätnástemu dňu onoho mesiaca Poslal výzvu rozličným kanceláriám, Menoval Cisárskeho posla, kadeta Takano-no Ókuni. Tento zo šiestich oddielov palácovej obrany²⁶ poslal do Zberačovho domu dvetisíc mužov. Títo, keď tam dorazili, sa podľa jeho rozkazu rozdelili tak, že na striešku ohrady sa ich porozostavovalo tisíc, na strechu domu ďalších tisíc, a ľudí v dome bolo tiež veľa, takže nebolo voľného miestečka, všade sa strážilo. Všetci strážiaci mali pri sebe luk a šípy a v hlavnom ústrednom pavilóne domu dal ženy strážiť striedavou službou. Uprostred tohto pavilónu bola *nurigome* – chrá-

nená miestnosť so spevnenými stenami. Do tejto manželka odniesla v náručí pannu Kaguju a tam sa obe usadili. Starec dvere *nurigome* zaprel a usadil sa pri nich.

„Na mieste, ktoré je takto strážené – vari by sme sa tým z neba neubránili?“ povedal starec a mužom na streche rozkázal: „Keby sa čokoľvek, akokoľvek malé, mihlo oblohou, hneď to zostrelte.“

Strážcovia mu na to: „Na mieste, ktoré je takýmto spôsobom chránené, zostrelíme aj ihlu a odrazíme ju preč.“

Keď to starec počul, spoľahol sa a uspokojil.

Keď to počula panna Kaguja: „Čo ste ma aj ukryli sem a urobili všetky možné prípravy na obranný boj, tých ľudí veru neubojujete. Lukmi a šípmi ich neustrieľate. Čo som tu aj takto skrytá, keď prídu ľudia z tej ríše, všetko zavreté sa veru roztvorí. Čo aj s nimi chcete bojovať, keď z tej ríše prídu, sotva bude mať niekto tak udatné srdce.“

Starec jej na to rozhnevane: „Tým, čo mi ťa prídu vziať, nechtami vyškriabem oči! Schmatnem ich za vlasy a vykmášem im ich. Vykasám im zadky a vystavím ich hanbe všetkých týchto cisárskych mužov!“

Panna Kaguja rečie: „Prosím, nehovorte tak nahlas. Môžu to začuť muži na streche a to by nebolo dobré. Viete, oni nepoznajú láskavosť, ktorú som dostala - nevedia si to ani predstaviť, a tak sem prídu – ach beda! Keď si len spomeniem, že bez toho, aby som s nimi mala dlhodobú väzbu, čoskoro určite prídu – je mi hrozne. Bez toho, aby som sa čo i len trošičku postarala o vás, svojich rodičov! Tá cesta pre mňa veru nebude ľahká! Deň čo deň som vychádzala von a prosila o odklad ešte aspoň na tento rok, ale nič – nedovolili mi to, a preto som stále takto nariekala. Neustále ma mučí, že odídem a zanechám vás tu s rozbitým srdcom. Tí ľudia z onej ríše sú preveľmi čistí, rýdзи, a nestarnú. Nezamýšľajú sa veľmi. To, že mám odísť do takých končín, nie je veru náramné. A bude smutné, že nebudem nablízku, keď budete starnúť a schádzať.“

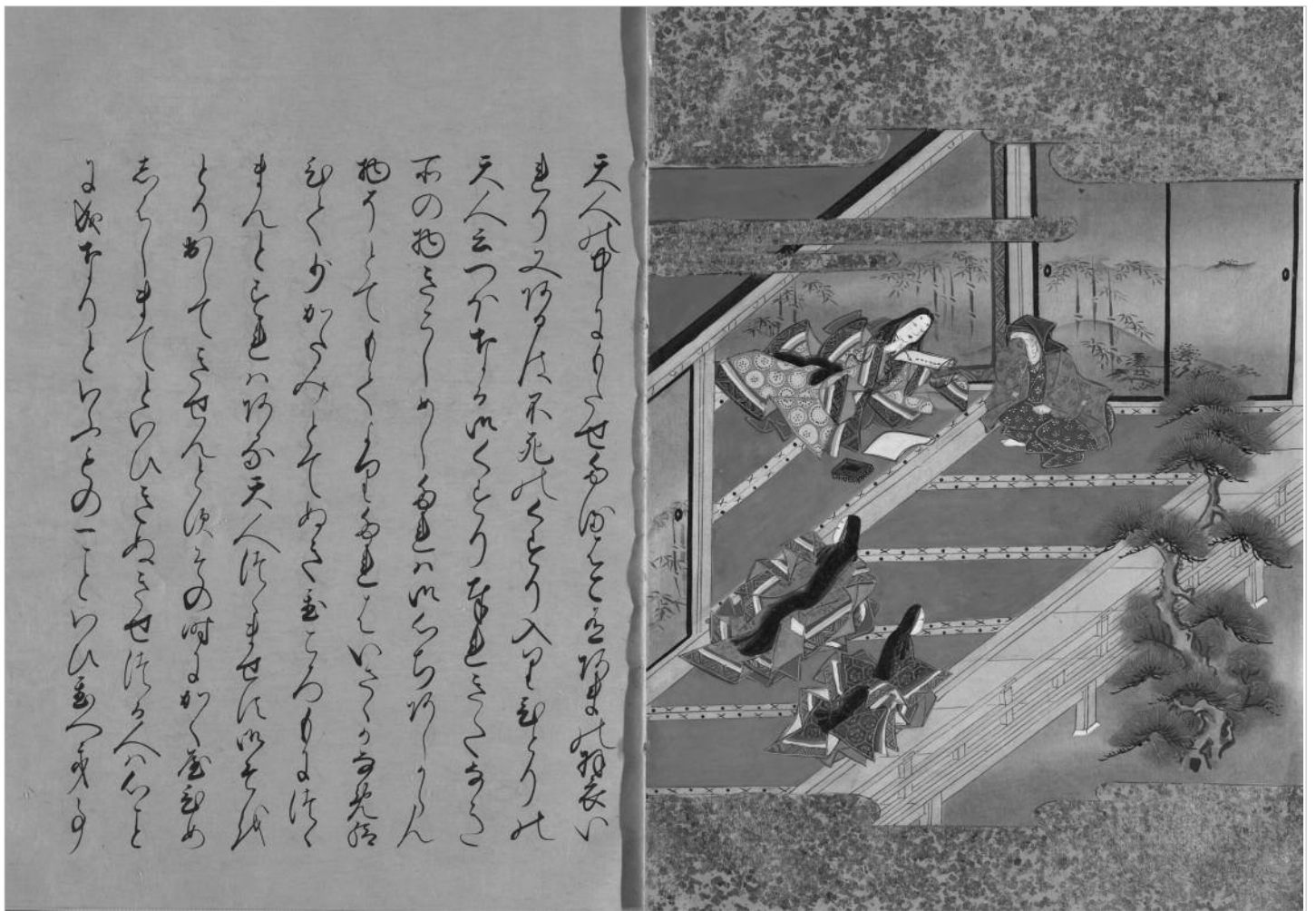
Starec jej nato pobúrene: „Nehovor o takých rozosmutňujúcich veciach. To tých úpravných poslov nezastaví.“

To už vtedy uplynula prvá polovica noci, bolo to zhruba v dobe potkana²⁷, keď sa okolie domu rozsvietilo jasom prekračujúcim aj denné svetlo. Bolo to, akoby spojil svit splnového Mesiaca desaťkrát, bolo vidno aj otvor chĺpka na koži. Z oblohy sa zniesli ľudia, stojaci na

²⁵ V časti o „vohľadoch“ (námluvách) se píše o sedmdesátce.

²⁶ Šesť oddílů palácovej obrany bylo ustanovených r. 811.

²⁷ Kolem půlnoci.

Panna Kaguja píše dopis na rozlúčenou (s. 83).

oblakoch, a zoradili sa vo výške zo päť stôp nad zemou. Keď to videli, všetkým, čo boli dnu i vonku, bolo, akoby ich mávalo, a odhodlanie stretnúť sa s prišelcami v boji ich opustilo. Nakoniec sa však spamätali a chápali sa luku a šípor, ale ruky im stratili silu a ochabli. Kto ne-strácali ducha, pokúšali sa o strelbu, ale šípy im zalietali bokom, a tak sa ani do boja divoko nepúšťali. Ostali len oťapene stáť a upierali zraky pred seba.

Tí zoradení ľudia mali odevy nevidanej krásy. Mali so sebou jeden lietajúci voz. Nad hlavou sa im vznášali, ako prejav úcty a statusu, slnečníky potiahnuté tenučkým hodváhom. Človek, čo vyzeral ako ich kráľ, prehovoril smerom k domu:

„Mijacukomaro, pod' sem!“

Nato veru aj Mijacuko, ktorého považovali za udatného, ako zmyslov zbavený padol čelom k zemi. „Ty, (a)²⁸ malý človek! Starec, čo vykonal nepatrnú karmanovú zásluhu! – na základe ktorej sme ti chceli pomôcť a najprv len krátko, ale napokon veľa rokov sme ti udeľovali veľa zlata, až si sa stal akoby niekým úplne iným. Panna

Kaguja vykonal prečin, a preto chvíľku pobudla u niekoho takého nízkeho ako ty. Obmedzenie prečinu pominulo, takže nás očakáva. A plač a náreky starca sú nemiestne. Nože, vydaj nám ju.“

Starec mu na to: „Pannu Kaguju vychovávam už viac ako dvadsať rokov. Hoci ráčite hovoriť „chvíľku“, pre nás sa stala vzácnou. Veď či existuje niekde inde ešte nejaká iná panna Kaguja?“ vraví. „Panna Kaguja, pobývajúca tuná, ráči chorieť ťažkou nemocou a nedokáže vyjsť von.“

Na toto nezaznela nijaká odpoveď. Len priblížil lietajúci voz nad dom a zvolal: „Hej, panna Kaguja, ako môžeš dlhšie prebývať na nečistom mieste?“

Dvere miestností, ktoré boli zo všetkých strán uzamknuté, sa vtom náhle dokorán roztvorili, aj drevené mriežkové steny *kóši*, pozostávajúce z dvoch priečných panelov včlenených medzi stĺpy, sa aj bez ľudí vyklopovali. Panna Kaguja, objímuc ženu, vyšla von. Tá, nemôžuc ju zasta-viť, len vzhliadla a plakala.

Zberač bambusu so zmäteným srdcom ležal na zemi v náreku, kde k nemu prikrčila panna

²⁸ V originále není jasné, jestli „malý člověk“ je pokračováním oslovení starce, nebo se vztahuje k panně.

Kaguja a riekla: „Ani pre mňa to nie je vôľa srdca, že teraz odídem, ale podte ma pri mojom vystúpení aspoň vypravadiť.“

Ale on jej na to: „Načo ťa budeme smutní vypravádzať? Čo si myslíš, že bude s nami, keď nás tu zanecháš a vystúpiš tam hore? Zober si nás tam so sebou!“ nariekal na zemi, a jej sa zmiatlo srdce: „Napišem list a ten vám tu zanechám. Vždy keď vám bude smutno, vyberte si ho a prečítajte,“ povedala a v slzách napísala:

„Keby som sa bola narodila v tejto zemi, nezavdala by som Vám príčinu na plač. Avšak nie som odtiaľto, a tak sme dospeli až sem, kde sa musíme rozlúčiť, čo mi je tak strašne ľúto! Rúcho, ktoré si zodejem, nech je Vám pamiatkou na mňa. A v noci, keď bude mať vyjsť Mesiac, pozrite sa v moje smery. Tá, čo Vás tu zanecháva a odchádza, bude na Vás myslieť aj z nebies.“

Tieto slová im zanechala.

Nebešťania niesli schránky. V jednej spočívalo nebeské rúcho z peria. V ďalšej liek nesmrteľnosti. Jeden z nebešťanov povedal: „Odo-

vzdajte panne liek. Požívala veci tohto nečistého sveta, ktoré jej určite neprospievali.“

Predložili jej ho. Panna len trošku ochutnala. Zvyšok chcela zanechať rodičom na pamiatku, baliac ho do šiat, ktoré zodela. Nebešťan, ktorý bol pri nej, ju však nenechal ho zabaliť.

Vybral rúcho a chcel ju doň obliecť. „Počkej,“ rečie vtedy panna Kaguja. „Vraví sa, že kto si rúcho oblečie, srdce sa mu zmení. A ja mám ešte zopár slov, ktoré chcem zanechať,“ povedala a pustila sa do písania listu. Nebešťania už boli netrpezliví, ale panna im povedala „Nehovorte o tom, čomu nerozumiete, a vo veľkej tichosti napísala list do Paláca. Vôbec sa nedala vyrušovať.

„Takto veľa ľudí mi Veličenstvo Ráčilo udeliť a vyslať, a pritom prišli, bez toho, aby mohli [odmietnuť], privedení sem... ani to neviem vyjadriť a je mi z toho smutno. Aj to, že som nešla slúžiť do Paláca, ja takáto úbohá... zaiste to Vaše Veličenstvo Nachádzalo nepochopiteľným a Pozastavovalo sa nad mojím sebaistým neposlúchnutím a trúfalosťou, a to ma ťaží na duši ľútosťou...“

Posel oznamuje cisári, že panna Kaguja odešla na Nebesa (s. 84).

*tak, a teraz už...
vo chvíli, keď nebeské
rúcho z pier odiem,
s lútosťou, ach, na Teba
spomienka mi zalieta..."*

Priložila k tomu liek zo schránky a nechala zavolať archivára-stredného generála, ktorého poverila doručením. Nebešťania mu to odovzdali.

Akonáhle vybavila generála, odeli jej nebeské rúcho z peria, a vtom jej pomínuli všetky pocity lásky či lútosťi za starcom. Lebo kto si oblečie tento odev, zbaví sa všetkých starostí. Nastúpila na voz a v sprievode asi sto nebešťanov sa vzniesla do výšin.

Po tom, čo sa toto stalo, starc a starena prelievali krvavé slzy a boli zmätení, ale všetko bolo zbytočné. List, čo im ona zanechala, im predčítali. Ale oni len: „Načo si ešte vážiť život? Pre koho? Nič už veru nemá zmysel.“ Ani lieku nepožili, ostávali, tak ako boli, ani nevstávali, a zľahli chorobou.

Stredný generál dal nastúpiť ľudí a vrátil sa s nimi do Paláca. Tam dopodrobna hlásil, ako nedokázali ubrániť pannu Kaguju. Pokorne predložil schránku s liekom, spolu s listom pre Veličenstvo. Rozložil a Čítal.

Premohla Ho veľká bolesť a dojatie. Nič už Nечcel počuť, v ničom Nenachádzal rozptýlenie. Zavolať si ministrov a najvyšších dvoranov a Pýtal sa „Ktorý vrch je najbližšie k nebesám?“

Na to jeden človek riekol:

„To istý vrch, ktorý sa vraj nachádza v krajine Suruga²⁹, je blízky aj Cisárskemu mestu, aj nebesám.“

Keď to Počul,

*s ňou byť nemôžem
a v slzách sa len plavím
tento môj život
liek na nezomieranie.
načo by mi kedy bol?*

Onen liek nesmrteľnosti, ktorý Mu predložili, znova Uložil do schránky a Zveril ho poslovi. Tým Cisárskym posolstvom bol poverený muž menom Cuki-no Iwakasa – „Mesačný Štít“. Jemu Uložil, aby ho zanesol na vrchol toho vrchu, ktorý sa vraj nachádza v krajine Suruga. Poučil ho, čo má vykonať na vrchole: má tam list aj schránku s liekom nesmrteľnosti položiť, roznieť oheň a spáliť ich.

To podľa množstva ozbrojencov, s ktorými vraj vystúpil nahor, sa ten vrch nazýva Vrch Fu-ši (Fudži) - Vrch „Bohatý bojovníkmi“ [alebo tiež Vrch „Nesmrteľnosti“].

A povára sa: veru, veru, dym z tej udalosti ešte dodnes stúpa k oblakom.

Přeloženo z japonské verze: Taketori monogatari (In: Sakakura, Acujoši: *Taketori monogatari*. Tokio, Iwanami Bunko, 1993.)

Ivan Rumánek (PhD & PhD) je slovenský japonolog v súčasnej dobe pôsobiaci v Seminári japonských štúdií FF MU v Brně. Zaměřuje se především na tradiční japonské divadlo, literaturu a náboženství. Kromě japonštiny se věnuje též studiu okinawštiny a dalších jazyků a prehistorii japonštiny. Je rovněž autorem knihy *Japonská dráma nó: žánr vo vývoji* (2010).

²⁹ Provincie u jižního pobřeží středního Honšú.

